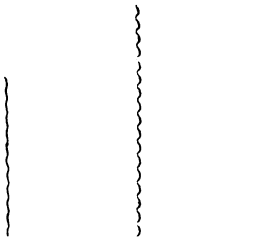

ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ
ਦੀਆਂ
ਕੁਝ-ਇੱਕ ਚੋਣਵੀਆਂ ਆਇਤਾਂ

Published by
ISLAM INTERNATIONAL PUBLICATIONS LTD.

1988 © Islam International Publications Ltd.

ISBN 1 85372 063 1

Printed by
RAQEEM PRESS
Islamabad, Sheephatch Lane, Tilford, Surrey, GU10 2AQ U. K.

ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਅਮੁੱਲੀ ਭੇਂਟ

ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਪਸਰੀ ਜਮਾਅਤ ਅਹਿਮਦੀਆ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਅਵਸਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ, ਇਕ ਈਸ਼ਵਰ-ਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਅਤਿ ਕਰੜੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੇ ਤਸੀਹੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਰਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਬਲਾਲ ਰਜ਼ੀਅੱਲਾ-ਅਨਹੁ (ਅੱਲਾਹ ਆਪ ਤੋਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇ) ਦੀ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਅਹਿਮਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ

ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਅਮੁੱਲੀ ਭੇਂਟ !

ਸਿਰਲੇਖ ਸੂਚੀ

ਲੜੀ ਨੰ:	ਸਿਰਲੇਖ	
੧	ਅੱਲਾਹ ।	1
੨	ਫਰਿਸ਼ਤੇ ।	7
੩	ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ।	10
੪	ਪੈਗੰਬਰ (ਅਵਤਾਰ) ।	15
੫	ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਨਬੀ (ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸੱਲੱਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸੱਲੱਮ) ।	24
੬	ਭਗਤੀ (ਇਬਾਦਤ) ।	29
੭	ਰੋਜ਼ਾ ।	31
੮	ਰੱਬ ਦੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਧਨ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ।	33
੯	ਹੱਜ (ਕਾਅਬਾ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਯਾਤਰਾ) ।	37
੧੦	ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ।	40
੧੧	ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਸਟਾਚਾਰ ।	43
੧੨	ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੀ ਆਰਥਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ।	49
੧੩	ਜਿਹਾਦ (ਰੱਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਤਨ ਕਰਨੇ) ।	51
੧੪	ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ।	55
੧੫	ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਬਹਾਬਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ।	59
੧੬	ਵਿਆਜ ਲੈਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ।	61
੧੭	ਭਵਿੱਸ਼ ਬਾਣੀਆਂ ।	64
੧੮	ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਅਧਿਅਨ ।	68
੧੯	ਕੁਝ-ਇਕ ਅਰਦਾਸਾਂ ।	72
੨੦	ਕੁਝ-ਇਕ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੂੰਹ-ਜ਼ਬਾਨੀ ਚੇਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਸੂਰਤਾਂ ।	76

ਮੁਖ-ਬੰਦ

ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਆਇਤ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅਰਥ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਪਾਠਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਉੱਚੇ ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਇਕ ਆਇਤ ਵਿਚ ਜੋ ਅਧਿਆਤਮਕ ਭੇਤ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਯਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਪਾਠਕ ਉੱਤਮ ਮਤਲਬ ਪਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਤਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਆਇਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਦੂਜੀ ਆਇਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਸੂਰਤ ਨਾਲ ਇਕ ਵਗ ਰਹੀ ਜਲ-ਧਾਰਾ ਵਾਂਗ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨ ਤੋਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹਨ :—

- (ੳ) ਭਾਵੇਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਵਰਗੀ ਸੂਖਮ ਭਾਵਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿਚ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਇਕ ਅਨੁਵਾਦ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੇ ਵਰਨਣ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੈ।
- (ਅ) ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੁਝ-ਇਕ ਆਇਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਕੇ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਜੇਕਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਵਿਚ ਆਰਥਕ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੁਝ ਆਇਤਾਂ ਚੁਣ ਲਈਆਂ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਨਣ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਈ ਇਕ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੀ ਆਰਥਕ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਗੁੱਥੀ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦਾ ਅਕਸ਼ਰਤ ਵੱਡਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਝ-ਇਕ ਆਇਤਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਲਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਂ, ਇਹ ਇਕ ਇਸ਼ਾਰਾ ਮਾਤਰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਸਲੀਅਤ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਜਨ-ਸੰਖਿਆ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸੰਸਿਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਅਤਿ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੌਦਹ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦਾ ੬੫ ਤੋਂ ਵਧ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ, ਜਦ ਕਿ ਬਾਇਬਲ ਸੋਸਾਇਟੀਜ਼ ਦੀ ਰਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਇਬਲ ਦਾ ੧੯੦੮ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਅਹਿਮਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ੧੯੮੯ ਤਕ ਜਦ ਕਿ ਅਹਿਮਦੀਆਂ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆਂ ਇਕ ਸੌ ਵਰ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਇਗਾ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ੫੮-੫੯ ਪੰਜਾਹ (੫੦) ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੀਕ ਪੂਰਨ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਤਦ ਤੀਕ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੇ ਕੁਝ-ਇਕ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਭਾਗ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।

ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੀਆਂ ਕੁਝ-ਇਕ ਆਇਤਾਂ ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਅਜੇ ਤਕ ਅਨਜਾਣ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ।

ਅਸੀਂ ਆਜ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਪਾਠਕ ਦੀ ਆਤਮਕ ਤ੍ਰੇਹ ਬੁਝਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਉੱਥੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ, ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਈਸ਼ਵਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਸੁਮਾਰਗ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦਾ ਬਲ ਵੀ ਬਖਸ਼ੇ ।

ਆਇਤਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ :—

੧. ਅੱਲਾਹ ।
੨. ਫਰਿਸ਼ਤੇ ।
੩. ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ।
੪. ਪੈਗੰਬਰ (ਅਵਤਾਰ) ।
੫. ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਨਬੀ (ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸੱਲੱਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸੱਲਮ) ।
੬. ਭਗਤੀ (ਇਬਾਦਤ) ।
੭. ਰੋਜ਼ਾ ।
੮. ਰੱਬ ਦੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਧਨ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ।
੯. ਹੱਜ (ਕਾਅਬ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਯਾਤਰਾ) ।
੧੦. ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁਖਤਾ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ।
੧੧. ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ।
੧੨. ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੀ ਆਰਥਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮੁਖ ਸਿੱਧਾਂਤ ।
੧੩. ਜਿਹਾਦ (ਰੱਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਤਨ ਕਰਨੇ ।
੧੪. ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ।
੧੫. ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ।
੧੬. ਵਿਆਜ ਲੈਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ।
੧੭. ਭਵਿੱਸ਼ ਬਾਣੀਆਂ ।
੧੮. ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਦਾ ਅਧਿਅਨ ।

੧੯. ਕੁਝ-ਇਕ ਅਰਦਾਸਾਂ ।

੨੦. ਕੁਝ-ਇਕ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੂੰਹ-ਜ਼ਬਾਨੀ ਚੇਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਸੂਰਤਾਂ ।

ਰੱਬ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਜਮਾਅਤ ਅਹਿਮਦੀਆ ਵੱਲੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੇ ਅਨਵਾਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਾਏ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ :—

ਬੰਗਾਲੀ, ਡੈਨਿਸ਼, ਡਚ, ਇੰਗਲਿਸ਼, ਫੈਨਟੀ, ਫਿੰਜੀਅਨ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ, ਜਰਮਨ, ਗੁਰਮੁਖੀ, ਹੋਂਸਾ, ਹਿੰਦੀ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਅਨ, ਕਿਕੂਯੂ, ਲੂਗੋਨਡਾ, ਪੁਰਤਗੇਜ਼ੀ, ਰੂਸੀ, ਸਪਰਾਂਟੀ, ਸਵਾਹੀਲੀ, ਸਵੀਡਿਸ਼, ਉਰਦੂ, ਪਰੂਬਾ ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਨਵਾਦ ਜਮਾਅਤ ਅਹਿਮਦੀਆ ਵੱਲੋਂ ੧੯੮੩ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ :—

“ਸੁਅਬਾ-ਨਸਰੋ-ਇਸ਼ਾਅਤ ਕਾਦੀਆਂ, ੧੪੩੫੧੬ (ਭਾਰਤ)”

ਅਸੀਂ ਇਹ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਲਗ-ਭਗ ਵੀਹ (੨੦) ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨਵਾਦਾਂ ਦੇ ਖਰੜੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਇਹ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹਨ :—ਅਲਬਾਨੀਆਂ, ਅਸਾਮੀ, ਉੜੀਆ, ਚੀਨੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਜਾਪਾਨੀ, ਕੋਰੀਅਨ, ਮਲੇਸ਼ੀਅਨ, ਮਾਨਡਲੀ, ਮਰਾਠੀ, ਨਾਰਵੇਜੀਅਨ, ਪਸਤੋ, ਪੋਲਿਸ਼, ਸਿੰਧੀ, ਸਪੇਨਿਸ਼, ਸਵੀਡਿਸ਼, ਤਾਮਿਲ, ਤੇਲਗੂ, ਵੇਤਨਾਮੀ, ਕਨੜੀ, ਡੋਗਰੀ ।

ਉਪਰੋਕਤ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਹਿਮਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰਵੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਲੇਖ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੇ ਅਸਲ ਦਾ ਹੀ ਕੋਈ ਭਾਗ ਹੈ, ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਵੱਖਰਿਆਂ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਆਇਤਾਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਹੇਠ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਮਾਅਤ ਅਹਿਮਦੀਆ ਦੇ ਚੋਥੇ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ (ਖਲੀਫੇ) ਉੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਹਜ਼ਰਤ ਮਿਰਜ਼ਾ ਤਾਹਿਰ ਅਹਿਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੀਆਂ ਸੂਰਤਾਂ ਤੇ ਆਇਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ‘ਸੂਰਤ’ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ‘ਸ’ ਅਤੇ ‘ਆਇਤ’ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ‘ਆ’ ਲਿਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਸੂਰਤ ਜਾਂ ਆਇਤ ਦੇ ਨੰਬਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਆਇਤ ਨੰਬਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਾਮਾ (,) ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਕ ਆਇਤ ਦਾ ਨੰਬਰ ਹੈ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਆਇਤ ਅੱਗੇ (—) ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉੱਥੇ ਆਇਤ ਦੇ ਵਿਚਲੇ ਨੰਬਰ ਵੀ ਆ ਜਾਣਗੇ ।

S. H. ABBASI

Vakil-ut-Tasneef & Nazir Ishaat

London

੧) ਅੱਲਾਹ

“ਅੱਲਾਹ” ਇਕ ਅਤਿ ਉੱਚੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਅਰਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ “ਅੱਲਾਹ” ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਜਾਂ ਨਿਰਜੀਵ ਵਸਤੂ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ “ਅੱਲਾਹ” ਲਈ ਜੇਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਗੁਣ ਵਾਚਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਵਾਚਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਦੇ ਪਦ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ “ਅੱਲਾਹ” ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਅਸਲ ਨਾਂ “ਅੱਲਾਹ” ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਸੋ) ਅਤਿ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਂ
ਲੈ ਕੇ (ਅਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹਾਂ)।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ਹਰੇਕ ਉਪਮਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਹੈ, (ਜੋ)
ਸਾਰੇ ਜਹਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਹੈ।

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ ۝

ਅਤਿ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੈ।

الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝

ਅਤੇ ਦੇਡ-ਫਲ (ਦੇਣ) ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ।

مٰلِكِ یَوْمِ الدِّیْنِ ۝

(ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ!) ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਹੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ
ਤੇਰੀ ਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਜਾਚਕ ਹਾਂ।

اِیَّاكَ نَعْبُدُ وَاِیَّاكَ نَسْتَعِیْنُ ۝

ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸਿਧੇ ਮਾਰਗ ਵਲ ਲਾਈ ਰੱਖ।

اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِیْمَ ۝

ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਲ, ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੇ, ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਨਾ ਕਦੇ ਤੇਰੀ ਕਰੋਪੀ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹੋਏ ਤੇ ਨਾ ਕੁਮਾਰਗ ਵਲ ਹੀ ਲੱਗੇ ।

ਸ: ੧, ਆ: ੧—੭)

ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਯੁਕਤੀਮਾਨ ਹੈ ।

ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਉਸੇ ਦੀ ਹੈ । ਉਹੋ ਜਿਵਾਲਨਹਾਰ ਤੇ ਮਾਰਨਹਾਰ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਹੈ ।

ਉਹ ਆਦਿ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਪਰਗਟ ਵੀ ਹੈ । ਉਹ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ ।

ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਪਤਾਲ ਛੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਜੇ ਹਨ । ਫੇਰ ਅਰਸ਼ ਤੇ ਪੱਕਿਆਈ ਨਾਲ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਜੋ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਜੋ ਉਸ ਵਲ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਤੁਹਾਡੇ (ਸਾਰੇ) ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਵੇਖਣਹਾਰ ਹੈ ।

(ਅਤੇ) ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਉਸੇ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ (ਫੈਸਲੇ ਲਈ) ਉਸੇ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਹੀ ਪਰਤਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ।

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ۗ غَيْرِ
الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْعَلِيمُ ۝

لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۗ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۗ
وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝

هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ ۗ وَالظَّاهِرُ ۗ وَالْبَاطِنُ ۗ وَهُوَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِي سِتَّةِ
اَيَّامٍ ثُمَّ اَسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ ۗ يَعْلَمُ مَا يَلْمِ فِي
الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ
السَّمٰوٰءِ وَمَا يَخْرُجُ فِيهَا ۗ وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا
كُنْتُمْ ۗ وَاِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝

لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۗ وَاِلَى اللّٰهِ
تُرْجَعُ الْاُمُورُ ۝

ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਿਨ ਵਿਚ ਤੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਰਾਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਟ ਘਟ ਦਾ ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ ।

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي
الَّيْلِ، وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

ਹੇ ਲੋਕੋ ! ਅੱਲਾਹ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਸੂਲ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਜਾਇਦਾਦਾਂ) ਦਾ (ਪਹਿਲੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਮਗਰੋਂ) ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਲਕ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਓਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਲ ਮਿਲੇਗਾ ।

أْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ
مُسْتَخْلَفِينَ فِيهِ قَالَتِ الَّذِينَ آمَنُوا مِمَّا كُنْتُمْ
أَنْفِقُوا لَهُمْ أَجْرًا كَثِيرًا

الحديد : 2-1

(ਸ: ੫੭, ਆ: ੨-੧)

ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ ਵਰਣਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸਾਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਵੀ ਉਸੇ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੋ ਹੀ ਹਰੇਕ ਉਪਮਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਹੈ ।

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ
الْمُلْكُ وَلَهُ الْإِحْمَادُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਜਿਆ ਹੈ । ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਸੀ ਤਾਂ ਇਨਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਰਣੀਆਂ ਦਾ ਵੇਖਣਹਾਰ ਹੈ ।

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ،
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ਉਸੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਪਤਾਲ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਸਾਜੇ ਹਨ । ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ (ਅੱਡ ਅੱਡ) ਸ਼ਕਲਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ।

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ
فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَاللَّهُ الْمُصَوِّرُ

ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ । ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਵੀ

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسْتُورُونَ

ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਲੁਕਾਉਂਦੇ ਜਾਂ ਪਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਘਟ ਘਟ ਦਾ ਜਾਣਨ-ਹਾਰ ਹੈ। (ਸ: ੬੪, ਆ: ੨-੫)

ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਦਾਣਿਆਂ ਤੇ ਗਿਟਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਕਾੜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਉਂਦੇ (ਪ੍ਰਾਣੀ) ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ। ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਅੱਲਾਹ ਹੈ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਮੁੜ ਪਰਤਾਏ ਜਾਓਗੇ ?।

ਉਹੋ ਸਵੇਰ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ ਰਾਤ ਆਰਾਮ ਦਾ ਸਾਧਾਨ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਨ ਨੂੰ ਲੱਖੇ ਦਾ ਕਾਰਣ ਸਾਜਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ।

ਅਤੇ ਉਹੋ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਤਾਰੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਂਦੇ ਹਨ; ਤਾਂ ਜੁ ਤੁਸੀਂ ਓਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਲ ਬਲ ਦੀਆਂ ਔਕੂਤਾਂ ਵਿਚ ਰਸਤਾ ਮਲੂਮ ਕਰ ਸਕੋ। ਅਸੀਂ ਸੂਝਵਾਨ ਜਾਤੀ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਰਣਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਉਹੋ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਜਿੰਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ ਇਕ ਆਰਜੀ ਠਹਿਰਣ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਤੇ ਇਕ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਨੀਅਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੂਝਵਾਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਅਤੇ ਉਹੋ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਵਰਖਾ ਵਰ੍ਹਾਈ ਹੈ। ਫੇਰ (ਵੇਖੋ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਹਰਿਆਵਲ ਉਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਖੇਤੀ ਉਤਪੰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਤਹਿ ਬਤਹਿ ਦਾਣੇ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਖਜੂਰਾਂ

وَمَا تَعْلَمُونَ، وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۝
التعابن: ੫-੨

إِنَّ اللَّهَ لَظَلِيمُ الْحَيَاتِ وَالنَّوَى، يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ، ذَلِكُمْ اللَّهُ فَكُلُّ مَنُوكُونَ ۝

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ، وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا، ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۝

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ، قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۝

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرًّا وَمُسْتَوْدَعًا، قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ۝

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً، فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرَجُ مِنْهُ حَبًّا مَاتَرَاكِبًا، وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ

ਵਿੱਚੋਂ, ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦੇ ਗਾਭੇ ਵਿੱਚੋਂ ਝੁੱਕੇ ਹੋਏ ਫਲ (ਉਗਾਉਂਦੇ) ਹਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗੂਰ, ਜੈਤੂਨ ਤੇ ਅਨਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਗ (ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਅੱਡ ਅੱਡਰੇ। ਜਦ ਓਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਫਲ ਨੂੰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੱਕਣ (ਦੀ ਦਸਾ) ਨੂੰ ਵੇਖੋ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਈ ਚਮਤਕਾਰ ਹਨ।

ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿੰਨ-ਕੂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ (ਪ੍ਰਭੂ) ਨੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਝੂਠੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਧੀਆਂ ਬਾਪ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਹ (ਪ੍ਰਭੂ) ਪਾਕ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਓਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਮ ਤੇ ਅਗੋਚਰ ਹੈ। (ਸ: ੬, ਆ: ੯੬--੧੦੧)

ਅੱਲਾਹ ਉਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ (ਹੋਰ) ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ, (ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ) ਅਚਲ (ਤੇ ਸਭ ਦਾ) ਅਧਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਉੱਘ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ (ਉਸ ਨੂੰ) ਨੀਂਦ (ਦੀ ਮੁਹਤਾਜੀ ਹੈ)।

ਜੇ ਕੁਝ ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, (ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ) ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਕੌਣ ਹੈ? ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ (ਕੋਈ) ਸਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰ ਸਕੇ? ਜੇ ਕੁਝ (ਓਹਨਾਂ ਦੇ) ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਕੁਝ (ਓਹਨਾਂ ਤੋਂ) ਉਹਲੇ ਹੈ, ਉਹ (ਸਭ ਦਾ) ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ (ਵੀ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਸ ਦਾ ਗਿਆਨ

طَلِحَمَا قَتَوْنَاكَ دَائِيَةً وَجَعَلْنَا مِنْ أَعْيَابِ
وَالرَّيْمُونِ وَالرُّمَّانِ مُشْتَبِهًا وَعَيْرًا مُتَشَابِهًا
أُنظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ
فِي ذَلِكُمْ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ○

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ
وَكَّرُوا لَكَ بَنِينَ وَبَنَاتٍ يَخِفُّونَ عَلَيْهِ
سُبْحَانَهُ وَتَعَلَّى عَمَّا يُصِفُونَ ○

الانعام: 101-96

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا
تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ
إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا
خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ
إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ

ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ (ਵੀ) ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਤੇ (ਵੀ) ਭਾਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਉਸ ਨੂੰ ਥਕਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ, ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਅਗਮ ਤੇ ਅਗੋਚਰ ਹੈ।

(ਸ: ੨, ਆ: ੨੫੬)

ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਛੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਪਤ ਤੇ ਪਰਗਟ ਦਾ ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੈ।

(ਅਸਲੀਅਤ ਏਹੋ ਹੈ ਕਿ) ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਛੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। (ਆਪ ਵੀ) ਪਾਕ ਹੈ (ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਕ ਕਰਦਾ ਹੈ)। (ਆਪ ਵੀ) ਹਰੇਕ ਉਣਤਾਈ ਤੋਂ ਸਲਾਮਤਿ ਹੈ (ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਸਲਾਮਤੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ)। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਿਗਰਾਨ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਜੋੜਨਹਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਲੋਕ ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਵੱਡਾ ਨਿਰਾਲਮ ਹੈ।

(ਅਸਲੀਅਤ ਏਹੋ ਹੈ ਕਿ) ਅੱਲਾਹ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰ ਹੈ ਤੇ ਘੜਨਹਾਰ ਵੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸੁਆਰਨਹਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਚੰਗੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਯੁਕਤੀਮਾਨ ਹੈ।

(ਸ: ੫੯, ਆ: ੨੩—੨੫)

وَاللّٰزِمْ، وَلَا يَبُوءُ ؕ كَ حِفْظُهُمَا، وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَظِيمُ

البقرة : ੨੫੬

هُوَ اللّٰهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، عَلَيْهِ الْعَرْشُ وَ الشَّهَادَةُ، هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

هُوَ اللّٰهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، أَلَمْ يَكُنْ الْقُدُّوسَ السَّلَامَ الْمُؤْمِنَ الْمُحْيِيَّ الْمُنِيعَ الْعَزِيزَ الْجَبَّارَ الْمُتَكَبِّرَ، سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى، يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

الحشر : ੨੩-੨੫

੨) ਫਰਿਸ਼ਤੇ

ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਲਈ “ਮਲਕ” ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਅਰਥ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਲਿਆਉਂਦੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚੁਨਾਂਚਿ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਹੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਲੌਕਿਕ ਤੇ ਅਲੌਕਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਲੌਕਿਕ ਸੰਸਾਰ ਉੱਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿੱਧਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਓਹਨਾਂ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਗਾ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਵੱਲੋਂ ਇਨਸਾਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏ।

ਹਰੇਕ ਉਪਮਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਦਾ (ਇਕ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਨੁਸਾਰ) ਸਾਜਨਹਾਰ ਹੈ (ਅਤੇ) ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰਸੂਲ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਕਦੇ ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋ-ਦੋ ਪਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਦੇ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਤੇ ਕਦੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ (ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਪਰਾਂ ਦੀ) ਸਾਜਨਾ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਅੱਲਾਹ ਯੋਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਹਰੇਕ ਗੱਲ ਤੇ ਸਮਰਥ ਹੈ।

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ
الْمَلَائِكَةَ رُسُلًا أُولِي أَجْنِحَةٍ مَّثْنَى وَثُلُثَ
وَرُبَعٍ مَّيْزِيدٌ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

فاطر: ੨

(ਸ; ੩੫, ਆ: ੨)

ਤੂੰ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ (ਹਜ਼ਰਤ) ਜਬਰਾਈਲ ਦਾ ਇਸ ਲਈ ਵੇਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਤੇ ਇਹ (ਪੁਸਤਕ) ਕਿਉਂ ਉਤਾਰੀ ਹੈ? ਜੋ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ (ਬਾਣੀ) ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਸੁਮਾਰਗ ਤੇ ਮੁਸ਼ਖਬਰੀ ਹੈ।

(ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ) ਜੋ (ਵੀ) ਪ੍ਰਾਣੀ ਅੱਲਾਹ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਸੂਲਾਂ-ਜਬਰਾਈਲ, ਤੇ ਮੇਕਾਈਲ ਦਾ ਵੇਰੀ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ (ਅਜੇਹੇ) ਇਨਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅੱਲਾਹ ਵੀ ਵੇਰੀ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡਾ ਕੇਵਲ ਚੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂ ਲਹਿੰਦੇ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਲੈਣਾ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਨੋਕੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪੂਰਨ ਭਲਾ ਪੁਰਖ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਲਾਹ, ਕਿਆਮਤ, ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, (ਰੱਬੀ) ਪੁਸਤਕ ਤੇ (ਸਾਰੇ) ਨਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਸ (ਪ੍ਰਭੂ) ਦੇ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਾਕ-ਸੰਬੰਧੀਆਂ, ਅਨਾਥਾਂ, ਨਿਰਧਨਾਂ, ਮੁਸਾਫਰਾਂ, ਮੰਗਤਿਆਂ ਤੇ ਗੁਲਾਮਾਂ (ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ) ਲਈ ਆਪਣਾ ਧਨ-ਪਦਾਰਥ ਅਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਕਾਤ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਕਦੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੰਗ-ਬੁਖ, ਰੋਗ ਤੇ ਯੱਧ ਸਮੇਂ ਧੀਰਜ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਲੋਕ ਹੀ ਸਚਿਆਰ ਹਨ ਤੇ ਏਹੋ ਹੀ ਪੂਰਨ ਸੰਜਮੀ ਹਨ।

ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਰਸੂਲ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਇਹ (ਆਪ ਵੀ) ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ (ਦੂਜੇ) ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵੀ (ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ),

(ਸ: ੨, ਆ: ੯੮, ੯੯, ੨੭੮, ੨੮੬)

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلْجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ ۝

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَلَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ۝

البقرة : 98-99

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ، وَأَتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ، وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ، وَالْمُؤْمِنُونَ بِحُجَّتِهِمْ إِذِ عَاهَدُوا، وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ، أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا، وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ۝

البقرة : 178

أَمَّا الرُّسُلُ بِمَا نَزَّلَ الْيَوْمَ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ، كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ ۝

البقرة : 286

ਅੱਲਾਹ (ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ) ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਰਸੂਲ ਚੁਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ (ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ (ਵੀ)। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਵੱਡਾ ਸੁਣਨਹਾਰ ਤੇ ਵੇਖਣਹਾਰ ਹੈ। (ਸ: ੨੨, ਆ: ੭੬)

اللَّهُ يَضْطَرُّ مِنَ الْحَافِكَةِ رُسُلًا وَ مِنْ
النَّاسِ، إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ
الحج: ੧੬

ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਓ! ਅੱਲਾਹ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਸੂਲ (ਉੱਤੇ), ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਤੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰਸੂਲ ਉੱਤੇ ਉਤਾਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਉੱਤੇ ਜੋ ਉਸ ਨੇ (ਇਸ ਤੋਂ) ਪਹਿਲਾਂ ਉਤਾਰੀ ਸੀ। ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਓ। ਜੋ ਪਾਣੀ ਅੱਲਾਹ, ਉਸ ਦੇ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਸੂਲਾਂ ਤੇ ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ) ਉਹ ਪਰਲੋ ਦਰਜੇ ਦਾ ਕੁਰਾਹੀਆ ਹੈ।

(ਸ: ੪, ਆ: ੧੩੭)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَ الْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَ الْكِتَابِ
الَّذِي آتَزَّلَ مِنْ قَبْلُ، وَ مَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ
وَ مَلَائِكَتِهِ وَ كُتُبِهِ وَ رَسُولِهِ وَ الْيَوْمِ
الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ۝

النساء: ੧੩੭

੩) ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ

'ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ' ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅੱਲਾਹ ਵੱਲੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸੁੱਲਲੱਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸਲੱਮ ਤੇ ਉਤਾਰੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਅੰਤਮ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਕੁਰਆਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪੜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਕੁਰਆਨ

ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸ਼ਬਦ 'ਕੁਰਆਨ' ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਪੁਸਤਕ ਜਾਂ ਪੈਗਾਮ ਵੀ ਹੈ, ਜਿੰਨੂੰ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਵੀ ਇਸਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ।

ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ ਹੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅਕਾਸ਼ੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਚਲਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਦੂਜੀਆਂ ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੇਂ ਤੇ ਖਾਸ ਜਾਤੀ ਲਈ ਸਨ, ਪਰ ਕੁਰਆਨ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਹੈ। (ਸ: ੩੬, ਆ: ੨੯)

“ਅਲਫ਼,” “ਲਾਮ,” “ਮੀਮ” ।

الْعَمَّ

ਅਰਥਾਤ “ਮੈਂ ਅੱਲਾਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਜਾਣਕਾਰ” ਹਾਂ।

ਏਹੋ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸ (ਗੱਲ) ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਸੰਜਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਮਾਰਗ ਵਲ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। (ਸ. ੨, ਆ: ੨, ੩)

ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ فِيْهِ. فِيْهِ هُدًى

لِّلْمُتَّقِيْنَ

البقرة : ੨-੨

ਬਿਸ਼ੱਕ ਇਹ ਕੁਰਾਨ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

اِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيْمٌ

ਅਤੇ ਇਕ ਲੁਪਤ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ।

(ਸ: ੫੬, ਆ: ੭੮, ੭੯)

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ

ਹੁਕਮ ਹਨ। (ਸ: ੯੮, ਆ: ੪)

ਅੱਲਾਹ ਉਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ, ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਉਤਾਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਲੰਕਾਰਕ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤਿ ਉੱਚੇ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਦਿਲ ਮੌਮ ਹੋ ਕੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ (ਕੁਰਾਨ) ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਸੁਮਾਰਗ ਹੈ, (ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਕੁਰਾਨ ਜੋ ਸੁਮਾਰਗ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਸੁਮਾਰਗ ਹੈ) ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਸੁਮਾਰਗ ਵਲ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਕੁਰਾਹੀਆ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਮਾਰਗ ਵਲ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ। (ਸ: ੩੯, ਆ: ੨੪)

ਹਮੀਦ=(ਉਪਮਾਯੋਗ) ਤੇ ਮਜੀਦ=(ਵਡਿਆਈ ਯੋਗ, ਅੱਲਾਹ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸੂਰਤ ਉਤਾਰੀ ਗਈ ਹੈ)।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਕਸਮ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ (ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ) ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ (ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਵੀ ਅਜਿਹਾ) ਜੋ ਅਰਬੀ ਹੈ; ਤਾਂ ਜੂ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਸਕੋ।

فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ۝

الواقعة : ੭੮-੭੯

فِيهَا كُتِبَ قِيمَتُهُ ۝

البيئنة : ੪

اللَّهُ زَلَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِينَ ۖ
تَفْشِيرُهُ مِنْهُ جُلُودٌ لِّلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ
تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَ قُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ۚ
ذَٰلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهٖ مَن يَشَاءُ ۚ وَمَن
يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن هَادٍ ۝

الزمر : ੨੪

حَمْدٌ ۝

وَ الْكِتَابِ الْمُنِيرِ ۝

لِنَجْعَلَنَّهُ نُزْلًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۝

ਅਤੇ ਉਹ, (ਅਰਥਾਤ ਕੁਰਾਨ) ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਯੁਕਤੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। (ਸ: ੪੩, ਆ: ੨—੫)

ਅਸੀਂ ਪੂਰਨ ਅਮਾਨਤ (ਸ਼ਰੀਅਤ) ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ, ਪਤਾਲਾਂ ਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਭਾਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭੈਭੀਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਹ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਸੀ।

(ਸਾਡੇ ਇਸ ਸ਼ਰੀਅਤ ਦੇ ਭਾਰ ਲੱਦਣ ਦਾ) ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਪਟੀ ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਕਪਟੀ ਤੀਵੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ ਮੁਸ਼ਰਿਕ ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਮੁਸ਼ਰਿਕ ਤੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਕਸ਼ਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਧਰਮੀ ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਧਰਮੀ ਤੀਵੀਆਂ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਵੱਡਾ ਬਖ਼ਸ਼ਣਹਾਰ ਤੇ ਕਿਰਪਾ-ਨਿਧਾਨ ਹੈ।

ਤੂੰ (ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ) ਇਹ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿ ਜੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ (ਵੀ) ਤੇ ਜਿੰਨ (ਵੀ) ਇਸ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣ, ਤਾਂ (ਫੇਰ ਵੀ) ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਲਿਆਉਣ ਤੇ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਗੇ; ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਹਾਇਕ (ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ) ਬਣ ਜਾਣ।

(ਸ: ੩੩, ਆ: ੭੩, ੭੪)

ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਹਰੇਕ (ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇ ਲੜੀਂਦੀ) ਗੱਲ ਨੂੰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਫੇਰ (ਵੀ)

وَأَنزَلْنَا فِيهَا آتٍ الْكِتَابَ كَذِمَا لَكُم بِهِ حِكْمَةٌ
الزخرت : ੨-੫

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَ
الْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا
أَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ
ظَلُومًا جَهُولًا

لِيَعَذَّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ
وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَحِيمًا

الاحزاب : ੭੩-੭੪

قُلْ لَّيْسَ اجْتِمَاعُ الْقُرْآنِ عَلَى الْإِنسَانِ
يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَآ يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ
وَلَوْ كَانَتْ بِهِمْ قُوَّةٌ لَمَا لَأَتُوا بِمِثْلِهِ

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ

ਵਧੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ (ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਨਾਉਣ) ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹਰ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। (ਸ: ੨੨, ਆ: ੮੯, ੯੦)

ਸੋ ਕੀ ਉਹ (ਪ੍ਰਾਣੀ) ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਸਪਸ਼ਟ ਦਲੀਲ ਉੱਤੇ (ਕਾਇਮ) ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਗਵਾਹ ਆਏਗਾ, (ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ) ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ "ਮੂਸਾ" ਦੀ ਪੁਸਤਕ (ਆ ਚੁੱਕੀ) ਹੈ, (ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।) ਜੋ (ਇਸ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਇਮਾਮ (ਆਗੂ) ਤੇ ਰਹਿਮਤ ਸੀ। (ਇਕ ਬੁਠੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਓਹ (ਮੂਸਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸੇਚਾਲੀ) ਇਸ ਤੇ (ਇਕ ਦਿਨ) ਜ਼ਰਰ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਏਹਨਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਨਰਕ (ਉਮ) ਦਾ ਨੀਅਤ ਟਿਕਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ (ਹੇ ਪ੍ਰਾਣੀ) ਤੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਾ ਕਰ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਇਕ (ਅੱਟਲ) ਸੱਚਾਈ ਹੈ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੈ, ਪਰ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। (ਸ: ੧੧, ਆ: ੧੮)

ਅਤੇ ਇਹ (ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ) ਇਕ (ਮਹਾਨ) ਪੁਸਤਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਤਾਰਿਆ ਹੈ (ਅਤੇ ਇਹ) ਬਰਕਤਾਂ ਦੀ ਸਮੁਦਾਇ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਬਾਣੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ (ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਉਤਾਰਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਿਆ ਕਰ),

كُلِّ مَثَلٍ : قَابِي آخِرَ النَّاسِ الرَّأْيُ كَفُورًا
بَنِي إِسْرَائِيلَ : ੧੦-੧੧

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ يَتِيئَةٍ مِّن رَّبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ
مِّنْهُ وَمِن قَبْلِهِ كُتُبٌ مُّوسَىٰ وَمَا وَرَآهَازَكِيمَةً
أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ، وَمَن يَكْفُرْ بِهِ مِّن
الْأَخْرَآبِ قَالْنَا رَمُونَهُ ، فَلَا تَكُفِي مَزِيدَةً
مِّنْهُ ، إِنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ ، وَلَكِن أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يُؤْمِنُونَ ۝

هود : ੧੮

وَهَذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُّصَدِّقٌ
الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَ

ਅਰਥਾਤ ਤਾਂ ਜੁ ਤੂੰ “ਉਮੁੱਲ ਕੁਰਾ” (ਮੱਕੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ) ਨੂੰ ਅਤੇ ਜੋਹੜੇ ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ (ਰਹਿੰਦੇ) ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੈ-ਭੀਤ ਕਰੋਂ।
(ਸ: ੬, ਆ: ੯੩)

مَنْ حَوْلَهَا.

الانعام: 93

ਅੱਜ ਸੇਂ ਤੁਹਾਡੇ (ਭਲੇ) ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ ਪੂਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਇਨਾਮ ਵੀ ਪੂਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਧਰਮ ਵਜੋਂ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ (ਹੀ) ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, (ਸ: ੫, ਆ: ੪)

الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

السائدة: 4

ਅਤੇ ਇਹ (ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ) ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਤਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੱਡੀ ਬਰਕਤ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣੋ ਅਤੇ ਸੰਜਮਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ; ਤਾਂ ਜੁ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ ਜਾਏ। (ਸ: ੬, ਆ: ੧੫੬)

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبْرَكًا فَاتَّبِعُوهُ
وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

الانعام: 156

ੳ) ਪੈਗੰਬਰ [ਅਵਤਾਰ]

ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਹਰ ਇਕ ਜਾਤੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਸਾਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਹਰ ਇਕ ਪੈਗੰਬਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਵੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਜਾਤੀ ਵਲ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਿਜਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅੱਲਾਹ ਵਲ ਫੇਰ ਸਕਣ।

ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸੱਲੱਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸੱਲੱਮ ਸ਼ਰੀਅਤ (ਧਾਰਮਕ ਕਾਨੂੰਨ) ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਖਰੀ ਪੈਗੰਬਰ ਸਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਲਾਮ ਇਕ ਪੂਰਨ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸ਼ਰੀਅਤਾਂ (ਧਾਰਮਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ) ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੈਗੰਬਰ ਤਾਂ ਆ ਸਕਣਗੇ, ਪਰ ਕੇਵਲ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ। ਪੈਗੰਬਰ ਹੁਣ ਏਸ ਲਈ ਆਉਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸੱਲੱਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸੱਲੱਮ ਦੀ ਲਿਆਈ ਹੋਈ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲਾਉਣ, ਹੁਣ ਪੈਗੰਬਰ ਨਵੀਂ ਸ਼ਰੀਅਤ (ਧਾਰਮਕ ਕਾਨੂੰਨ) ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਗੇ।

ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦੀ ਕੇਵਲ ਰੋਸ਼ਨ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਹੀ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦੀ ਓਸ ਸੂਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਨਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ।

ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਅਨੁਸਾਰ ਫਿਰਅੰਨ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ।

ਅੱਲਾਹ (ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ) ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਰਸੂਲ ਚੁਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ (ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ (ਵੀ)। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਵੱਡਾ ਸੁਣਨਹਾਰ ਤੇ ਵੇਖਣਹਾਰ ਹੈ। (ਸ: ੨੨, ਆ: ੧੬)

ਅਰਥਾਤ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਜਾਤੀ ਵਿਚ (ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ) ਰਸੂਲ (ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ) ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਕਿ (ਹੇ ਲੋਕ!) ਤੁਸੀਂ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਹੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹੱਦੋਂ ਟੱਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਰਿਹਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ (ਤਾਂ) ਅਜੇਹੇ (ਵੱਡੇ ਚੰਗੇ ਸਿਧ) ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮਾਰਗ ਵਲ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਕਈ ਅਜੇਹੇ (ਹੋਏ ਸਨ) ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਤਬਾਹੀ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ (ਸਾਰੇ) ਜਗ ਦਾ ਰਟਨ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲਓ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਬੀਆਂ ਦੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਦਾ ਕੋਹਾ (ਭਿਆਨਕ) ਅੰਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। (ਸ: ੧੬, ਆ: ੩੭)

ਅਤੇ (ਹੇ ਸ੍ਰੋਤੇ!) ਉਹ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਕਰ) ਜਦ ਕਿ ਤੇਰੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਨੇ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਇਕ "ਖਲੀਫਾ" ਸਥਾਪਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। (ਤਾਂ) ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ (ਕਿ) ਕੀ ਤੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ (ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ) ਸਾਜੋਂਗਾ, ਜੋ ਇਸ (ਧਰਤੀ) ਤੇ ਫਸਾਦ ਮਚਾਏਗੀ ਤੇ ਰਤ ਵਗਾਏਗੀ। ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਭਰਿਆ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਸਭ ਵਡਿਆਈਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਇਕਰਾਰੀ ਹਾਂ। (ਇਸ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ) ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੈਂ ਉਹ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਥਹ-ਪਤਾ ਨਹੀਂ। (ਸ: ੨, ਆ: ੩੧)

اللَّهُ يَضْطَرُّنَا مِنَ الْمَلَأِكَةِ رَسُولًا رُؤُوسًا ۗ
إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

الحج : ੧੬

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا
اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ۗ فَمِنْهُمْ مَن هَدَى
اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَن حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ ۗ
فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ
عَاقِبَةُ الْمُكذِبِينَ ۝

النحل : ੩੭

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَأِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي
الْأَرْضِ خَلِيفَةً ۗ قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن
يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ ۗ وَنَحْنُ
نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ ۗ قَالَ إِنِّي
أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۝

البقرة : ੩੧

ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ (ਵੀ) ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਹੀ) ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਉਤਾਰੀ ਹੈ; ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ “ਨੂਹ” ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ (ਆਉਣ ਵਾਲੇ) ਸਾਰੇ ਨਬੀਆਂ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ (ਉਤਾਰੀ) ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਤੇਰੇ ਤੇ (ਵੀ) ਅਸੀਂ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ (ਉਤਾਰੀ ਹੈ), ਤੇ ਅਸੀਂ “ਇਬਰਾਹੀਮ,” “ਇਸਮਾਈਲ,” “ਇਸਹਾਕ,” ਤੇ “ਯਾਕੂਬ” ਅਤੇ (ਉਸ ਦੀ) ਸੰਤਾਨ ਤੇ, ਅਰਥਾਤ “ਈਸਾ,” “ਅਯੂਬ,” “ਯੂਨਸ,” “ਹਾਰੂਨ” ਤੇ “ਸੁਲੇਮਾਨ” ਤੇ (ਵੀ) ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਉਤਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ “ਦਾਉਦ” ਨੂੰ (ਵੀ) ਜ਼ਬੂਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਅਤੇ ਕਈ ਰਸੂਲ ਅਜੇਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਤਾਂਤ ਅਸੀਂ (ਇਸ ਤੋਂ) ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਵਰਣਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਰਸੂਲ ਅਜੇਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਮੁਸਾ ਨਾਲ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ-ਬਿਲਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। (ਸ: ੪, ਆ: ੧੬੪, ੧੬੫)

ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰੋ ਜਦ ਕਿ (ਹਜ਼ਰਤ) ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਨੇ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤੇ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਮਾਮ (ਆਗੂ) ਬਣਾਵਾਂਗਾ। (ਇਸ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ) ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸੰਤਾਨ ਨੂੰ ਵੀ (ਬਣਾਉਣਾ), ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਸੀ ਕਿ (ਹਾਂ, ਪਰ) ਮੇਰਾ ਇਹ ਬਚਨ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਤੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅਸੀਂ (ਹਜ਼ਰਤ) “ਮੁਸਾ” ਨੂੰ ਪੁਸਤਕ

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ ۚ وَ
التَّيِّبِينَ مِنَ بَعْرَةَ ۖ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ ۚ
عِيسَىٰ وَيُوشَعَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ
وَآتَيْنَا دَاوُدَ رِجْزًا ۝

وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ
وَرُسُلًا لَمْ نَقْضُصْهُمْ عَلَيْكَ، وَكَلَّمَ
اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا ۝

النساء : ੧੬੪ - ੧੬੫

وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ
فَاتَّمَّهُنَّ، قَالَ إِنِّي جَاءُكَ لِلنَّاسِ
إِمَامًا ۚ قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي، قَالَ لَا يَنَالُ
عَهْدِي الظَّالِمِينَ ۝

البقرة : ੧੨੫

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ

ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗਿਆਤ ਹੋ, ਇਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ) ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਮਰੀਅਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰ (ਹਜ਼ਰਤ) 'ਈਸਾ' ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਚਮਤਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਅਰਥਾਤ "ਰੂਹੁਲ ਕੁਦਸ" ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। (ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਸੂਲਾਂ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹੋ) ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਸੋਚੋ ਕਿ ਕੀ (ਇਹ ਗੱਲ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿ) ਜਦ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ (ਮੇਰਾ) ਕੋਈ ਰਸੂਲ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਅਭਿਆਨ ਪਰਗਟ ਕਰੋ? ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਕਈ ਰਸੂਲਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਕਈਆਂ ਦਾ ਅਜਾਈਆਂ ਘਾਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।

(ਸ: ੨, ਆ: ੧੨੫, ੮੮)

ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸਰਾਈਲ ਕੁਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ (ਪਾਰ) ਲੰਘਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ "ਫਿਰਾਉਨ" ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਵਧੀਕੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਡੋਬ ਦੇਣ ਦੀ ਬਿਪਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ (ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ) ਆ ਦਬੋਚਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਇਸਰਾਈਲ ਕੁਲ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ (ਹੋਰ) ਕੋਈ (ਵੀ) ਇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਮੈਂ (ਸੋਚੋ) ਆਗਿਆਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲਦਾ ਹਾਂ।

(ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ) ਕੀ (ਤੂੰ) ਹੁਣ (ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ?) ਹਾਲਾਂਕਿ (ਇਸ ਤੋਂ) ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਅਵੱਗਿਆ ਹੀ ਕੀਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਤੂੰ ਫਸਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ।

بَعْدَهُ بِالرُّسُلِ وَأَتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ، أَفَكَلَّمَا بِجَاءِكُمْ رَسُولٌ مِنَّا لَا تَهْوَىٰ أَنفُسَكُمُ اسْتَغْبِرُوا مِنِّي فَمَا كُنتُم مِّن قَرِيبًا تَتَّقُونَ ○

البقرة : ੮੮

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْيَمْرَ فَأَتْبَعَهُمُ فِرْعَوْنُ وَجُنُودَهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا، حَتَّىٰ إِذَا ذَرَكَهُ الْعُرْقُ، قَالَ أَمِنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَآنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ○

أَلَمْ يَكُنْ مِن قَبْلُ كَفَرًا مِّن الْمُنْكَرِينَ ○

ਸੋ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ (ਬਾਕੀ) ਰੱਖ ਕੇ ਤੈਨੂੰ (ਇਕ ਜੁਜ਼ਵੀ) ਛੁਟਕਾਰਾ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ ਤਾਂ ਜੁ ਮਗਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਤੂੰ ਇਕ ਚਮਤਕਾਰ ਬਣੇਂ। ਬਸ਼ੱਕ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

(ਸ: ੧੦, ਆ: ੯੧—੯੩)
ਅਤੇ ਤੂੰ (ਇਸ) ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ "ਮਰੀਅਮ" ਦਾ (ਜੋ) ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, (ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ) ਬਿਆਨ ਕਰ। (ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਿ) ਜਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਪੂਰਬੀ ਅਸਥਾਨ (ਵੱਲ ਇਕ ਥਾਂ) ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ।

ਅਤੇ (ਉਸ ਨੇ) ਓਹਨਾਂ (ਸ਼ਾਕ-ਸੰਬੰਧੀਆਂ) ਅੱਗੇ ਪੜਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, (ਅਰਥਾਤ ਓਹਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣਾ ਸੰਬੰਧ ਤੋੜ ਕੇ ਇਕਾਂਤ ਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।) ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ, (ਅਰਥਾਤ "ਜਬਰਾਈਲ") ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਨਵੇਂ-ਨਰੋਏ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸੀ।

(ਮਰੀਅਮ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ) ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਦਿਆਲੂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪਨਾਹ ਮੰਗਦੀ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਵੀ ਸੰਜਮਤਾ ਹੈ।

(ਇਸ ਤੇ ਉਸ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਇਹ) ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਤੇਰੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਦੂਤ ਹਾਂ; ਤਾਂ ਜੁ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ (ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ) ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਸਪੁੱਤਰ ਬਖ਼ਸ਼ਾਂ। (ਜੋ ਯੁਵਾ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ)।

فَالْيَوْمَ نُؤْتِيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَ آيَةً، وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا كَغَفْلُونَ

يونس: ੧੧-੧੨

وَإِذْ كُرِيَ الْكِتَابَ مَرْيَمَ إِذِ اتَّيَدَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ۝

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ۝

قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتُ تُقِيًّا ۝

قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ ۖ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا ۝

(ਇਸ ਤੇ "ਮਰੀਅਮ" ਨੇ ਵੱਡੇ ਅਚੰਭੇ ਨਾਲ ਇਹ) ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਪੁੱਤਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜਦ ਕਿ ਅਜੇ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖ ਨੇ ਛੋਹਿਆ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵਿਭਚਾਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَمِ يَمْسُحِينَ بِرُءُوسِهِمْ
وَلَمْ أَكُ بَدِيئًا

(ਉਸ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ) ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ (ਗੱਲ) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ; (ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈਂ), ਪਰ ਤੇਰੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ (ਕੰਮ) ਮੇਰੇ ਲਈ (ਵੱਡਾ) ਸੋਖਾ ਹੈ ਅਤੇ (ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਕਰਾਂਗੇ) ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣਾ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਮਿਹਰ (ਦਾ ਕਾਰਣ ਵੀ ਬਣਾ ਸਕੀਏ), ਅਰਥਾਤ ਅਸੀਂ ਇਸ (ਗੱਲ) ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ।

قَالَ كَذَلِكَ ۚ قَالَ رَبُّنَا هُوَ عَلِيمٌ هَدِيدٌ ۚ وَ
لِيَجْعَلَآ آيَةً لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا ۚ وَكَانَ أَمْرًا
مَّقْضِيًّا

ਸੋ ਉਹ (ਮਰੀਅਮ) ਗਰਭਵਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਹ ਉਸ ਗਰਭ ਨਾਲ ਹੀ ਉੱਥੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਦੂਰ ਅਸਥਾਨ ਵੱਲ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ।

وَنَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا

ਸੋ (ਜਦ ਉਹ ਉੱਥੇ ਪੁੱਜੀ ਸੀ, ਤਾਂ) ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੂਤਗੀ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ (ਉੱਠੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ) ਬੇਬਸ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਖਜੂਰ ਦੇ ਤਣੇ ਵੱਲ ਲੈ ਗਈਆਂ ਸਨ। (ਜਦ "ਮਰੀਅਮ" ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਬਾਲਕ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਿਹਣਿਆਂ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕੇ) ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਸ਼, ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ-ਭੁਲਾ ਗਈ ਹੁੰਦੀ।

فَاجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَىٰ جُذُعِ النَّخْلَةِ ۚ قَالَتْ
يَلُمُّنَنِي مِثُّ قَبَلِ هَذَا ۚ وَكُنْتُ نَسِيًّا
مَّنْسِيًّا

ਸੋ (ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ) ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਤਣੇ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਇਹ

فَتَنَادَىٰ مِنَ تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِينَ قَدْ جَعَلَ

ਅਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ (ਹੇ ਤੀਵੀਂ!) ਤੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਤੇਰੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨ-ਹਾਰ ਨੇ ਤੇਰੇ (ਪੈਰਾਂ) ਹੇਠਾਂ (ਪਾਣੀ ਦਾ) ਇਕ ਸੋਮਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। (ਉੱਥੇ ਜਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਤੇ ਇਸ ਬਾਲਕ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰ)।

رَبُّكَ تَحْتَكَ سَرِيًّا ۝

ਅਤੇ (ਉਸ) ਖਜ਼ੂਰ ਦੀ, (ਜੋ ਤੇਰੇ ਲਾਗੇ ਹੀ ਹੈ), ਟਹਿਣੀ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਹਿਲਾ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਵੱਲ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਪੱਕੀਆਂ ਖਜ਼ੂਰਾਂ ਸੁੱਟੇਗੀ।

وَهُزِّي إِلَيْكِ بِجِذْرِ النَّخْلِ تُسْقِطُ عَلَيْكَ رَطْبًا جَنِيًّا ۝

ਜੇ ਓਹ (ਖਜ਼ੂਰਾਂ) ਖਾ ਤੇ (ਸੋਮੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ) ਪੀ, (ਅਰਥਾਤ ਆਪ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ) ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਠੰਢੀਆਂ ਕਰ। ਫੇਰ ਜੇ (ਇਸ ਸਮੇਂ) ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਵੇਖੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਦਿਆਲੂ (ਪ੍ਰਭੂ) ਵਾਸਤੇ (ਇਕ) ਰੋਜ਼ੇ ਦੀ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਅੱਜ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਰਦ ਨਾਲ (ਕੋਈ) ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

فَكُنِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا لِمَنْ كُنَّا فَذُكِّرْنَا لِمَا كُنَّا فِيهِ لَعَلَّ نَفْسُنَا رَاحَتٌ أَوْ نُنذِرْنَا لَمْ نُكَلِّمُ الْمَيِّتَ وَلَا نَكُنُ مِنَ الْغَافِلِينَ ۝

ਇਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ ਵੱਲ ਸਵਾਰ² ਕਰਾ ਕੇ ਲਿਆਈ ਸੀ। ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ “ਮਰੀਅਮ” ਤੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੈੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْوِيلًا، قَالُوا يَمْرُؤٌ أَكْثَرُ كَيْدًا وَأَجْزَلُ ۝

ਹੇ “ਹਾਰੂਨ” ਦੀ ਭੈਣ ! ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤਾਂ ਭੈੜਾ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਵੀ ਵਿਭਚਾਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ।

يَا أُخْتُ هَٰؤُلَاءِ مِمَّا كَانَتْ أَبْوَابُ أَمْرٍ أَسْوَأَ، وَمَا كَانَتْ أُمَّكَ بَعْضًا ۝

ਇਸ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ (ਬਾਲਕ) ਵੱਲ ਸੈਣਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ، قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ

ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਗੱਲ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਕਿ (ਕਲ ਤਕ) ਪੰਘੂੜੇ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ ਬਾਲਕ ਸੀ।

(ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ "ਮਰੀਅਮ" ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ) ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ (ਕਿ) ਮੈਂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਬੀ (ਵੀ) ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਰਹਾਂਗਾ, ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਰਕਤ ਵਾਲਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜਦ ਤਕ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਾਂ, ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਮਾਜ਼ (ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿਣ) ਤੇ ਜ਼ਕਾਤ (ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣ) ਦੀ ਪੱਕਿਆਈ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਵਰਤਾਉ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜ਼ਾਲਮ ਤੇ ਬਦ ਕਿਸਮਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ।

ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਜਨਮ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਸਲਾਮਤੀ ਉਤਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦ ਮੈਂ ਮਰਾਂਗਾ ਤੇ ਜਦ ਫੇਰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਕੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵਾਂਗਾ, (ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸਲਾਮਤੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ)।

(ਵੇਖੋ!) ਇਹ "ਮਰੀਅਮ" ਦਾ ਪੁੱਤਰ "ਈਸਾ" (ਸੱਚਾ) ਹੈ ਤੇ (ਉਸ ਦਾ ਸੱਚਾ) ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਓਹ ਲੋਕ ਮਤਿਭੇਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(ਸ: ੧੯, ਆ: ੧੭—੩੫)

ਅਤੇ (ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰੋ) ਜਦ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਨੇ (ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀਆਂ ਤੋਂ) ਸਾਰੇ ਨਬੀਆਂ ਵਾਲਾ ਇਹ ਪੱਕਾ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਵੀ

فِي الْمَهْرِ صَبِيًّا ۝

وَجَعَلَنِي مُبْرَكًا مِّمَّا كُنْتُ ۝ وَأَوْصَانِي
بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ۝

قَالَ رَبِّي عَبْدُ اللَّهِ ۝ أَنِّي الْكِتَابُ وَجَعَلَنِي
نَبِيًّا ۝

وَرَبِّيَ إِبْرَاهِيمَ ۝ وَكَمْ يَجْعَلَنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ۝

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ
أُبْعَثُ حَيًّا ۝

ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ۝ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ
يَمْتَرُونَ ۝

مریم: ੧੭-੩੫

وَلَا إِخْرَجَ اللَّهُ مِنْهَا الْقَائِلِينَ لَمَّا
أَتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ

ਪੁਸਤਕ ਤੇ ਯੁਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ (ਅਜਿਹਾ) ਰਸੂਲ ਆਵੇ, ਜੋ ਉਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਸਰਧਾਲੂ ਬਣ ਜਾਣਾ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ (ਅਤੇ) ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ (ਵੱਲੋਂ) ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਕਰਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। (ਇਸ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ) ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਗਵਾਹ ਰਹੋ, ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ (ਇਕ ਗਵਾਹ) ਹਾਂ।

(ਸ: ੩, ਆ: ੮੨)

ਅਤੇ (ਉਹ ਸਮਾਂ ਚੋਤੇ ਕਰੋ,) ਜਦ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਨਬੀਆਂ ਤੋਂ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਈ ਗਈ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਉਹ ਪ੍ਰਣ ਕਰਾਇਆ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ “ਨੂਹ”, “ਇਬਰਾਹੀਮ”, “ਮੂਸਾ” ਤੇ “ਮੇਰੀਅਮ” ਦੇ ਪੁੱਤਰ “ਈਸਾ” ਤੋਂ ਵੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਓਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਪੱਕਾ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਸੀ। (ਸ: ੩੩, ਆ: ੮)

رَسُولٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ
وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ
ذٰلِكُمْ اٰضْرِي ۗ قَالُوْا اَقْرَرْنَا ۗ قَالَ
فَاَشْهَدُوْا ۗ اِنَّا مَعَكُمْ مِنَ الشّٰهِدِيْنَ ۝
ال عمران : 82

وَ اِذْ اَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّنَّ مِيثَاقَهُمْ وَاَمْنًا
مِّنْ نُّوحٍ وَّاِبْرٰهِيْمَ وَاٰمُوْسٰى وَعِيسٰى ابْنِ مَرْيَمَ
وَ اَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَاقًا عَلِيْمًا ۝

الاحزاب : 82

੫) ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਨਬੀ [ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸੱਲੱਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵੱਸੱਲੱਮ

ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸੱਲੱਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵੱਸੱਲੱਮ ਮੱਕਾ ਵਿਚ ਅਗਸਤ 570 ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭ ਨਾਂ ਮੁਹੰਮਦ(ਸੱਲੱਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵੱਸੱਲੱਮ)ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਜਦ ਆਪ ਤੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਆਪ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਗਏ।

ਮੱਕਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨਗਿਣਤ ਬਦੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੁਤ-ਪੂਜਾ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਖੋਹ (ਘਾਰ) ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਭਗਤੀ (ਇਬਾਦਤ) ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਖੋਹ (ਘਾਰ) ਮੱਕਾ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦ ਆਪ ਚਾਲ੍ਹੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ (ਅਕਾਸ਼ ਵਾਣੀ) ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ੯੬ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਆਪ ਨੂੰ ਏਸ ਵਾਰੀ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਇਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸੁਭਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਤੇ ਭਵਿੱਸ਼ਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਲਮ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਏਗਾ ਇਹ ਆਇਤਾਂ (ਸੁਰਤੀਆਂ) ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹਨ।

ਹੇ ਨਬੀ ! ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ (ਸਾਰੇ ਜਗ ਦਾ) ਨਿਗਰਾਨ⁴ ਵੀ ਹੈਂ ਤੇ (ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ) ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਇਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਹੈਂ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਉਸ ਵਲ ਸੱਦਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਇਕ ਲਿਸ਼ਕਦਾ ਹੋਇਆ ਸੂਰਜ⁵ ਬਣਾ ਕੇ (ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ) ।

ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਸੁਣਾ ਦੇ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਅੱਲਾਹ ਵੱਲੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇਗੀ ।

(ਹਜ਼ਰਤ) ‘ਮੁਹੰਮਦ’ (ਸਾਹਿਬ) ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਭਰੂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਹਨ, (ਨਾ ਹੋਣਗੇ²), ਪਰ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਸੂਲ ਹਨ; ਸਗੋਂ (ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਕੇ ਸਾਰੇ) ਨਬੀਆਂ ਦੀ ਮੁਹਰ³ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ ।

ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ, (ਅਰਥਾਤ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ) ਜੋ ਅੱਲਾਹ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਦਿਨ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਿਮਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਸੂਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ, (ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਇਸ ਨਬੀ¹ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਉਤਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ (ਨਿਰਸੰ-ਦੇਹ) ਉਸ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਸੋ ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਓ ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਨਬੀ ਤੇ ਦਰੂਦ ਭੇਜਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ ਤੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا
مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝

وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِآذَانِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ۝

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ
فَضْلًا كَثِيرًا ۝

الاحزاب : 46-48

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن
رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ . وَكَانَ اللَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝

الاحزاب : 41

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ
حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ
الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ۝

الاحزاب : 21

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا

ਅਤੇ (ਵੱਡੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ) ਆਪ ਵਾਸਤੇ ਸਲਾਮਤੀ ਮੰਗਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ ।

(ਸ: ੩੩, ਆ: ੪੬—੪੮, ੪੧, ੨੨, ੫੭)

ਤੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿ ਹੇ ਲੋਕੋ ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਲ ਹੀ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਰਸੂਲ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ (ਸਾਰੇ) ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਾਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਹੈ । ਉਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਉਹ ਜੀਵਾਲਨ-ਹਾਰ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਰਨਹਾਰ ਵੀ । ਸੋ ਅੱਲਾਹ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਸੂਲ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਲਓ । ਓਹ ਨਬੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਉੱਮੀ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੱਲਾਹ ਤੇ, (ਉਸ ਦੇ ਰਸੂਲ ਤੇ) ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਤੇ, ਉਸੇ (ਰਸੂਲ) ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਜੁ ਤੁਸੀਂ ਸੁਮਾਰਗ ਵਲ ਲਗ ਸਕੋ । (ਸ: ੭, ਆ: ੧੫੯)

ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤੇਨੂੰ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਵਲ—(ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਤੇਰੀ ਰਸਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਰਹੇ, ਅਜਿਹਾ) ਰਸੂਲ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਜੋ (ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ) ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਹਨ । (ਸ: ੩੪, ਆ: ੨੯)

ਅਰਥਾਤ ਤੇਨੂੰ (ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲੋਂ) ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਵਟਾਂਦਰਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕੇਗਾ ।

(ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ) ਤੂੰ (ਤੇਰੀ ਕਥਨੀ ਤੇ ਤੇਰੀ ਕਰਣੀ)

الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْنَا وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۝
الاحزاب : 57

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ
جَمِيعًا لَذِي كَهْمَلِكِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ قَامُوا بِاللَّهِ
رَسُولِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
كَلِمَتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۝

الاعتراف : 159

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا حَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا
وَنَذِيرًا ۚ وَلَئِن كَثُرَ النَّاسُ لَا يَعْلَمُونَ ۝
سبا : 29

وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ۝

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ

ਅਤਿ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੇ¹ ਸਦਾਚਾਰ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈਂ ।
(ਸ: ੬੮, ਆ: ੪, ੫)

خُلِقَ عَظِيمٍ

القلم: ੪-੫

ਤੂੰ ਇਹ ਆਖ ਕਿ (ਹੇ ਲੋਕੋ!) ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪੂਰਣਿਆਂ ਤੇ ਚੱਲੋ। (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਉਹ (ਵੀ) ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਦੱਸ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਵੱਡਾ ਬਖ਼ਸ਼ਣਹਾਰ ਤੇ ਕਿਰਪਾ-ਨਿਧਾਨ ਹੈ।

ਤੂੰ ਇਹ ਆਖ (ਕਿ) ਅੱਲਾਹ ਤੇ ਇਸ ਰਸੂਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਜੇ ਓਹ ਇਸ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਣ, ਤਾਂ (ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ) ਅੱਲਾਹ ਇਨਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। (ਸ: ੩, ਆ: ੩੨, ੩੩)

ਹੇ ਰਸੂਲ! ਤੇਰੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜੋ (ਬਾਣੀ ਵੀ) ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਉਤਾਰੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ (ਸਾਰੇ) ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪੁਚਾ ਅਤੇ ਜੇ ਤੂੰ (ਅਜਿਹਾ) ਨਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ (ਜਾਣੋ ਕਿ) ਤੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ (ਉੱਕਾ ਹੀ) ਨਹੀਂ ਪੁਚਾਇਆ। ਅੱਲਾਹ ਤੇਨੂੰ ਆਪ ਲੋਕਾਂ (ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਾਹਤਾਂ) ਤੋਂ ਬਚਾਏਗਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਇਨਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ (ਕਦੇ ਵੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ) ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇਗਾ। (ਸ: ੫, ਆ: ੬੮)

(ਹਜ਼ਰਤ) “ਮੁਹੰਮਦ” (ਸਾਹਿਬ) ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਸੂਲ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਲੋਕ ਆਪ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਹਨ, ਓਹ ਇਨਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਵੱਡਾ ਜੋਸ਼ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਬਾਰੇ ਵੱਡੇ ਮੌਮ-ਦਿਲ ਹਨ। ਤੂੰ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਰਕ ਤੋਂ ਪਾਕ ਤੇ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੀ ਵੇਖੋਗਾ। ਓਹ ਅੱਲਾਹ ਦੀ

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي
يُحِبِّكُمْ اللَّهُ وَ يُغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ
عَفُورٌ رَحِيمٌ

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا
فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكٰفِرِينَ ۝

ال عمران: ੩੨-੩੩

يٰٓأَيُّهَا الرّٰسُوْلُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ
رَبِّكَ ۚ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ
وَاللَّهُ يَخْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الْكٰفِرِينَ ۝

البائدة: ੬੮

مُحَمَّدَ رَسُوْلَ اللّٰهِ ۚ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ
عَلِ الْكٰفِرِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا
سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا
سِيمًا هُمْ فِيْ رُجُوْمِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُوْدِ ۗ
ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ ۗ وَمَثَلُهُمْ فِي
الْاِنْجِيْلِ ۗ كَرْدٍ ۗ اَخْرَجَ شَطَاةً فَارَرَا

ਮਿਹਰ ਤੇ ਰਜ਼ਾ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖੜਿਆਂ ਤੇ ਸਜਦਿਆਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ। ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਤੌਰੇਤ ਤੇ ਅੰਜੀਲ¹ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਜਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਖੇਤੀ² ਵਾਂਗ (ਹੋਣਗੇ) ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਹਰਿਆਵਲ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹ ਹਰਿਆਵਲ (ਅਰਸੀ ਤੇ ਫਰਸੀ ਗਿਜ਼ਾ ਨਾਲ) ਪੱਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ

فَاسْتَفْلَظْ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ يُعْجِبُ
الزَّيَّاعَ لِيُخَيِّطَ بِهِمُ الْكُفَّارَ ۗ وَعَدَّ اللَّهُ
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ
مَغْفُورَةً ۗ وَآجْرًا عَظِيمًا ۝

الفتح : 30

੬) ਭਗਤੀ[ਇਬਾਦਤ]

ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਅਰਕਾਨਾਂ (ਬੰਸਾਂ) ਵਿਚੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਦੂਜਾ ਹੁਕਮ (ਬੰਸ) ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਬੰਸ ਇਕ ਈਸ਼ਵਰ-ਵਾਦ ਤੇ ਯਕੀਨ ਰੱਖਣਾ। ਨਮਾਜ਼ ਅੱਲਾਹ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੇ ਉਹਦੀ ਨੇੜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਚੰਗਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ। ਅੱਲਾਹ ਸੁੰਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਤਰ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਅਮਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਤਮਾ ਆਸਮਾਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਾਮਣ ਉਸਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਧਿਆਂ(ਡਾਇਰੈਕਟ) ਇਕ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਸਜਦੇ (ਢੰਡੇ) ਕਰਦੀ ਰਹੇ।

ਇਬਾਦਤ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਉਸਦੇ ਖਾਲਕ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਜਾਂ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤਾ ਕਰਨ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਕੇਵਲ (ਪ੍ਰਭੂ) ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੋਵੇ। (ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਿ) ਓਹ ਆਪਣੇ ਨੇਕ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੋਣ (ਅਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ) ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਕਾਤ ਦਿੰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨ, ਅਰਥਾਤ ਏਹੋ ਹੀ (ਸਦਾ ਸੱਚਾਈ) ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਦੀਨ-ਧਰਮ ਹੈ। (ਸ: ੯੮, ਆ: ੬)

ਸੇਂ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਬੰਦਗੀ ਲਈ ਹੀ ਸਾਜਿਆ ਹੈ। (ਸ: ੫੧, ਆ: ੫੭)

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ
الْدِينَ ۚ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَ
يُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ۝

الْبَيْتَةِ ٦١

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِي ۝
الذَّرِيَّة ٥٧

ਤੂੰ ਸੂਰਜ ਦੇ ਢਲਣ (ਸਮੇਂ) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਤ ਦੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣ (ਦੇ ਸਮੇਂ) ਤਕ (ਅੱਡ ਅੱਡ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ) ਨਿਮਾਜ਼ ਸੁਆਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰ, ਅਰਥਾਤ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ (ਕੁਰਾਨ) ਵੀ (ਜ਼ਰੂਰ) ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰ। ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਦਾ (ਕੁਰਾਨ) ਪੜ੍ਹਨਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ (ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ) ਪਰਵਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ (ਇਕ) ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਹੈ।

ਅਤੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਵੀ ਤੂੰ ਇਸ (ਕੁਰਾਨ) ਵਾਹੀਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲੈਣ ਮਗਰੋਂ ਜਾਗਾ ਕੀਤਾ ਕਰ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਇਕ ਵਾਧੂ ਇਨਾਮ ਹੈ। (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਤੈਨੂੰ ਉਪਮਾ ਵਾਲੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪੁਚਾ ਦੇਵੇ। (ਸ: ੧੭, ਆ: ੭੯, ੮੦)
ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ (ਆਪਣੀਆਂ) ਨਿਮਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਤੇ (ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ) ਦਰਮਿਆਨੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਦਾ^੨ ਵੱਡਾ ਧਿਆਨ ਚੱਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਬਣਨ ਤੇ ਸਦਾ ਤਤਪਰ ਰਹੋ। (ਸ: ੨, ਆ: ੨੩੯)

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِكَ السَّمْسِ إِلَى عَسَى الْيَلِيلِ
وَ قُرَانَ الْقَجْرِ إِنَّ قُرَانَ الْقَجْرِ كَانَ
مَشْهُودًا ○

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ ۖ عَسَى
أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا ○
بَنِي إِسْرَائِيلَ: ੧੧-੧੦

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى ۖ
وَقَوْمُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ قُنُوتِينَ ○
البقرة: ੨੩੯

੧) ਰੋਜ਼ਾ

“ਰੋਜ਼ਾ” ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਹੈ ਕਿ ਰਮਜ਼ਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਚੰਦ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੂਰਜ ਡੁਬਣ ਤਕ ਰੋਜ਼ਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਏ, ਇਹ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਨੂੰ ਉੱਨਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਉਚਾਈ ਤੀਕ ਅਪੜਨਾ ਆਸਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ (ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਕੁਣਾ ਸਖਾਵਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਰਹਿਮ ਆਦਿ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਜ਼ਾ ਇਹਨਾਂ ਖੁਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹੇ ਸਰਧਾਲੂਓ ! ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ (ਵੀ) ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਣਾ (ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਫਰਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਫਰਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਤੁਹਾਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ; ਤਾਂ ਜੁ ਤੁਸੀਂ (ਆਤਮਕ ਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਉਣਤਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ) ਸੰਜਮੀ ਬਣ ਜਾਓ।

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ
كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ
تَتَّقُونَ

(ਜੋ ਤੁਸੀਂ) ਕੁਝ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਦਿਨ (ਜ਼ਰੂਰ ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ) ਪਰ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਸੱਜਣ ਰੋਗੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ (ਉਸ ਨੇ) ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਦੂਜੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ (ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ) ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਜੋ ਇਸ (ਅਰਥਾਤ ਰੋਜ਼ਿਆਂ) ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ, (ਓਹਨਾਂ ਲਈ ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਜੋਂ) ਇਕ ਨਿਰਧਨ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣਾ (ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਅਨੁਸਾਰ) ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

يَا أَيُّهَا مَعْدُودَاتِ، فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا
أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ، وَعَلَى
الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامٍ مَّسْكِينٍ،

ਅਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪੂਰੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਵੱਡਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਗਿਆਨੀ ਹੋ, (ਤਾਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ) ਤੁਹਾਡਾ ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਣਾ ਤੁਹਾਡੇ (ਆਪਣੇ) ਲਈ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ।

(ਸ: ੨, ਆ: ੧੮੪, ੧੮੫)

فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُ ۖ وَ أَنْ
تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

البقرة : 184-185

੮) ਰੱਬ ਦੀ ਫਾਹ ਵਿਚ ਧਨ ਖਰਚ ਕਰਨਾ

ਅਸਲ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਉੱਤੇ ਜਿਸ ਟੈਕਸ ਦਾ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਨਾਂ “ਜ਼ਕਾਤ” ਹੈ। “ਜ਼ਕਾਤ” ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਪਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦੇਣਾ। ਆਪਣੇ ਧੰਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜਮਾਤ (ਸੰਗਤ) ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਅਡਰਿਆਂ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਧਨ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਅਤੇ ਜਮਾਤ (ਸੰਗਤ) ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਜਮਾਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਜਮਾਤ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨਾ।

“ਜ਼ਕਾਤ” ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਤੀਜਾ ਰੁਕਨ (ਥੰਮ) ਜਾਂ ਅਸੂਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਪਾਈ ਗਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।

ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੋ ਤੇ ਜ਼ਕਾਤ ਦਿੰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ ਅਤੇ (ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ) ਨਿਰੋਲ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ।

ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਓ! ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ—ਉਸ ਦਿਨ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ—ਜਦ ਕਿ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤਰਤਾ ਜਾਂ ਸਫਾਰਸ਼ (ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ) ਹੋ ਸਕੇਗੀ—(ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕੇ)—ਖ਼ਰਚ ਕਰ ਲਓ ਅਤੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣ ਵਾਲੇ (ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉੱਤੇ) ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
وَكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ○

البقرة : 43

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا
رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ
فِيهِ وَلَا خَلَّةَ وَلَا سَفَاةً، وَالْكَافِرُونَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ○

البقرة : 255

ਜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਧਨ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ (ਦੇ ਇਸ ਕਰਮ) ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਦਾਣੇ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੱਤ ਸਿੱਟੇ ਉੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਸਿੱਟੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸੌ (ਸੌ) ਦਾਣਾ ਉੱਗਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ (ਵੀ) ਵਧ (ਚੜ੍ਹ) ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਵੱਡੀ ਖੁਲ੍ਹ-ਭੁਲ੍ਹ ਵਾਲਾ ਤੇ ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ।

ਜੇ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਧਨ-ਪਦਾਰਥ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਖਰਚ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਇਹਸਾਨ ਨਹੀਂ ਜਤਾਉਂਦੇ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਦੁਖ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਕੋਲ ਓਹਨਾਂ (ਦੀ ਇਸ ਸੂਝ ਕਰਣੀ) ਦਾ ਵੱਡਾ ਫਲ (ਸੁਰੱਖਿਅਤ) ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹਿਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਉਹ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੀ ਹੋਣਗੇ।

ਅਤੇ ਜੇ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਧਨ-ਪਦਾਰਥ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ (ਦੇ ਇਸ ਖਰਚ) ਦਾ ਹਾਲ ਉਸ ਬਾਗ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਤੇ) ਉਸ ਉੱਤੇ ਮੋਹਲੇਧਾਰ ਮੀਂਹ ਵਰੁਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਣਾ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ (ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ) ਜੇ ਉਸ ਤੇ ਮੋਹਲੇਧਾਰ ਮੀਂਹ ਨਾ ਵੀ ਵੱਸੇ, ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵਰਖਾ (ਵੀ ਉਸ ਲਈ ਚੋਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)। ਜੇ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਅੱਲਾਹ ਉਸ ਦਾ ਵੇਖਣਹਾਰ ਹੈ।

ਜੇ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਧਨ-ਪਦਾਰਥ ਰਾਤ-ਦਿਨ ਗੁਪਤ (ਵੀ) ਤੇ ਪਰਗਟ (ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਲੱਖੇ) ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਲਈ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਜਨਹਾਰ

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ
فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ ۗ وَاللَّهُ
يُضَوِّفُ لِمَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَتًّا وَلَا
أَدَىٰ ۗ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۖ وَلَا
خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝

البقرة : 262-263

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ
مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيْتًا مِّنْ أَنْفُسِهِمْ
كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ
أُكْلَهَا ذُخْفَيْنِ ۖ فَإِن لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ
فَطَلَّ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝

البقرة : 266

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ

ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਵਟਾਂਦਰਾ (ਸੁਰੱਖਿਤ) ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਸਹਿਮ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਉਹ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੀ ਹੋਣਗੇ।

ਜੇ ਜਦ ਪ੍ਰਭੂ ਖੁਲ੍ਹਾ-ਭੁਲ੍ਹਾ ਰਿਜ਼ਕ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ (ਹੇ ਸ੍ਰੋਤੇ!) ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਾਕ-ਸੰਬੰਧੀ, ਨਿਰਧਨ ਤੇ ਮੁਸਾਫਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੰਦਾ ਰਹ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਜੋ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੋ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋਣਗੇ। (ਸ: ੩੦ ਆ: ੩੯.)

ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਨ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜੋ ਮੰਗਣ ਤੇ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੱਕ ਸੀ।

(ਸ: ੫੧, ਆ: ੨੦.)

ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਨ ਵਿਚ ਇਕ ਨੀਅਤ ਹਿੱਸਾ ਗ਼ਰੀਬ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ,।

(ਸ: ੭੦, ਆ: ੨੫, ੨੬)

ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਨਿਰਧਨਾਂ ਤੇ ਕੰਗਾਲਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਵੀ ਜੋ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਤੇ ਨੀਅਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਰੋ ਲੇਖਾ ਪੱਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਚਾਹਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਦੀਆਂ ਤੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਜੋ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਮਾਰਗ (ਵਿਚ ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਫ਼ਰਜ਼ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਵੱਡਾ ਜਾਣਨ-ਹਾਰ ਤੇ ਯੁਕਤੀਮਾਨ ਹੈ। (ਸ: ੯, ਆ: ੬੦)

رَبِّهِمْ، وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

البقرة: ੨੭

فَأَبَدَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ۗ ذَٰلِكَ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ ۗ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

الزّور: ੩੧

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

الذّاريت: ੨੦

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ

لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

المعارج: ੨੫-੨੬

إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَ الْعَمِلِينَ عَلَيْهِمَا وَالْمَوْلَىٰ قُلُوبُهُمْ فِي الرِّقَابِ وَالْعَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ ۗ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

التوبة: ੬੦

ਸੁਣੋ ! ਤੁਸੀਂ ਓਹ ਲੋਕ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਸੌਂਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਰਹੋ । ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਲੋਕ ਅਜੇਹੇ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਕੰਜੂਸੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੰਜੂਸੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਏਗਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਜੂਸੀ ਕਰੇਗਾ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਲਾਹ ਵੱਡਾ ਬੇਮੁਹਤਾਜ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਹਤਾਜ ਹੋ ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਉਗੇ, ਤਾਂ ਓਹ ਤੁਹਾਡੀ ਥਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਤੀ ਵਟਾ ਕੇ ਲੈ ਆਏਗਾ³ ਅਤੇ ਓਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ (ਕਾਇਰਤਾ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ) ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ।

(ਸ:੪੭, ਆ: ੬੦)

هَآنْتُمْ هَؤَلَاءِ تُدْعَوْنَ لِتُؤْفِقُوا فِي سَبِيلِ
 اللّٰهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخُلُ ۗ وَمَنْ يَبْخُلْ فَإِنَّمَا
 يَبْخُلُ عَن نَّفْسِهِ ۗ وَاللّٰهُ الْعَقِيمُ ۗ وَآنْتُمْ
 الْفُقَرَاءُ ۗ وَإِن تَتَوَكَّلُوا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا
 غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ ۝

محَمَّد : ੩੯

੯) ਹੱਜ

[ਕਾਅਬਾ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਯਾਤਰਾ]

ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਸਰਬ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਜਾ ਕੇ ਹੱਜ ਕਰਨ। ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਸੁਰੱਖਸ਼ਤ ਹੋਣ। ਹੱਜ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਅਸਥਾਨ ਕਾਅਬਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੱਕਾ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ। ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਘਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਇਖਾਦਤ (ਭਗਤੀ) ਲਈ ਬਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੱਜ ਦਾ ਮੰਨਤਵ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁਮਾਂਨਤੀ ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਦੇ ਭਾਵ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਕਈ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਦਾ ਕਰਕੇ ਹਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਉੜਾਨ ਕੇਵਲ ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਹੈ।

ਪਰ ਜੋ ਲੋਕ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਤੇ ਉਸ “ਕਾਬੇ” ਵਲ ਜਾਣ ਤੋਂ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਾਜਿਆ ਹੈ—ਰੋਕਦੇ ਹਨ; (ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ “ਕਾਬਾ” ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।) ਓਹਨਾਂ ਲਈ ਵੀ, ਜੋ ਉਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਜੋ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ
 اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ
 لِلنَّاسِ سَوَاءً ۖ لَعْنَةُ الْكَافِرِينَ ۗ وَالْبَاءُ وَمَنْ

ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਜ਼ਲਮ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵਲ-ਵਿੰਗ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਘੋਰ ਕਸ਼ਟ ਦਿਆਂਗੇ ।

ਅਤੇ (ਉਹ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਕਰੋ) ਜਦ ਕਿ ਅਸੀਂ "ਇਬਰਾਹੀਮ" ਨੂੰ ਇਸ "ਕਾਬੇ" ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਵੱਸਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ (ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ) ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਡੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਾ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਇਸ ਘਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ, ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਤੇ ਝੁਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਤੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣਾ ।

ਅਤੇ (ਤੂੰ) ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇ ਕਿ ਓਹ ਹੱਜ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਪੈਦਲ ਵੀ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ਵੀ ਜੋ ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਥਕ ਗਈਆਂ ਹੋਣ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਕਰਨ (ਅਤੇ ਅਜੇਹੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ) ਦੂਰ ਦੂਰ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਰਸਤਿਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਉਣਗੀਆਂ ।

ਤਾਂ ਜੁ ਓਹ (ਆਉਣ ਵਾਲੇ) ਓਹਨਾਂ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕਣ, ਜੋ ਓਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ (ਨੀਅਤ ਕੀਤੇ ਗਏ) ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਕੁਝ ਨੀਅਤ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਓਹਨਾਂ ਉਪਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸਿਮਰਣ ਕਰਨ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਓਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, (ਅਥਵਾ) ਵੱਡੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਤੋਂ (ਜਿਹਾ ਕਿ ਗਊ ਤੇ ਉੱਠ ਆਦਿ) ਜੋ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਸੀ ਆਪ ਵੀ ਖਾਣ ਤੇ ਭੁੱਖੇ-ਨੰਗੇ ਨਿਰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖੁਆਉਣ ।

ਫੇਰ (ਅਸਨਾਨ ਕਰ ਕੇ) ਆਪਣੀ ਮੇਲ ਦੂਰ ਕਰਨ

مُرِدُّ فِيهِ بِالْحَاكِ يُظْلِمُ تُرْفَهُ مِنْ
عَذَابِ آيَاتِنَا ۝

وَاذْبَحُوا نَكَالَ بُرْهِيْمَ مَكَانَ الْبَيْتِ
أَنْ لَا تُشْرِكَ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِي
لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ
السُّجُودِ ۝

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا
وَأَوْ عَلَى كُلِّ صَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ
عَمِيْقٍ ۝

لِيَشْهَدُوا مَنَاجِمَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ
اللَّهِ فِي آيَاتِهِ وَمَعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ
بِهِيْمَةٍ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا
أَمْرَ الرَّسُولِ ۝

ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلِيُوفُوا نُذْرَهُمْ

ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੰਨਤ ਭੇਟ ਕਰਨ, ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਘਰ (ਕਾਬੇ) ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਵੀ ਕਰਨ। (ਸ: ੨੨, ਆ: ੨੬—੩੦)

ਹੱਜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ (ਸਾਰੇ ਹੀ) ਜਾਣੂੰ ਹਨ। ਸੋ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਏਹਨਾਂ ਵਿਚ ਹੱਜ (ਕਰਨ) ਦਾ ਪੱਕਾ (ਇਰਾਦਾ) ਕਰ ਲਵੇ, (ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ) ਹੱਜ (ਦੇ ਦਿਨਾਂ) ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਮ ਦੀ ਗੱਲ, ਨਾ ਕੋਈ ਅਵੱਗਿਆ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਝਗੜਾ-ਬਖੜਾ ਕਰਨਾ (ਯੋਗ) ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਸੀਂ ਭਲਾਈ (ਦਾ) ਜੋ ਵੀ (ਕੰਮ) ਕਰੋਗੇ, ਅੱਲਾਹ (ਜ਼ਰੂਰ) ਉਸ (ਦੀ ਕਦਰ) ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਦਾ ਖ਼ਰਚ (ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ) ਲਿਆ ਕਰੋ ਤੇ (ਇਹ ਵੀ ਚੇਤੇ ਰੱਖੋ ਕਿ) ਰਸਤੇ ਦਾ ਚੰਗਾ ਖ਼ਰਚ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਹੇ ਬੁਧੀਵਾਨੋ! (ਸਦਾ) ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਡਰਦੇ ਰਹੋ। (ਸ: ੨, ਆ: ੧੯੮)

ਉਸ ਵਿਚ (ਕਈ) ਸਪਸ਼ਟ ਚਮਤਕਾਰ ਹਨ। (ਉਹ) ਇਬਰਾਹੀਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਉੱਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ—ਜੋ ਉੱਥੇ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ—ਇਹ ਫ਼ਰਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਹੱਜ ਕੀਤਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖੇ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੈ। (ਸ: ੩, ਆ: ੯੮)

وَلْيَمْلِكُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ۝

الحج: ੨੬-੨੭

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ، فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ
الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي
الْحَجِّ ۚ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَكْتُمُهُ
اللَّهُ ۗ وَ تَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ
التَّقْوَى ۚ وَ اتَّقُوا يَٰٓأُولِيَ الْأَلْبَابِ ۝

البقرة: 198

فِيهِ أَيُّتُ بَيْتُتُ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ ۚ وَمَنْ
دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا، وَإِلَىٰ عَلَى النَّاسِ حُجُّ
الْبَيْتِ مِنْ اسْتِطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا، وَمَنْ
كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ۝

أل عمران: 98

੧੦) ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁਖਤਾ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ

ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਪੈਗਾਮ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਸਮੇਂ ਇਹ ਗਲ ਸਾਮਣੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਸਕੇ ਜਿਸਨੂੰ ਪੈਗਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੈਗਾਮ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪੈਗਾਮ ਨੂੰ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸਮਝ ਸਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਢਾਲ ਵੀ ਸਕੇ। ਇਹ ਅਸੂਲ ਓਹਨਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜੇਹੜੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਹਾਮਾਨ ਨੂੰ ਫਿਰਅੰਨ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਫਿਰਅੰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਨਾਲ ਗਲਬਾਤ ਕਰਨ।

ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਕਿਸ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਵਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਹੈ ? ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਗਿਆਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਾਂ।

ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਤੇ ਬੁਰਾਈ ਇਕ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਅਰਥਾਤ ਤੂੰ ਬੁਰਾਈ ਦਾ ਉੱਤਰ ਅਤਿ ਚੰਗੇ ਵਰਤਾਉ ਨਾਲ ਦਿਆ ਕਰ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵੀ, ਜੋ ਤੇਰਾ ਵੇਰੀ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਇਸ ਚੰਗੇ ਵਰਤਾਉ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇਰਾ ਵੱਡਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਏਗਾ।

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ
صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ○

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ. وَإِذْ نَحْمُ
بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَ
بَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ○

ਅਤੇ (ਬੁਲਮ ਸਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ) ਇਸ (ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਰਤਾਉ) ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵੱਡੇ ਸਬਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲੋਂ ਭਲਾਈ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩੬। (ਸ: ੪੧, ਆ: ੩੪—੩੬)

ਅਤੇ (ਹੇ ਰਸੂਲ!) ਤੂੰ (ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ) ਯਕਤੀ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਲ ਸੱਦਾ ਦੇ, ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ, ਓਹਨਾਂ ਨਾਲ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਮਤਿਭੇਦਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਤੇਰਾ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਓਹਨਾਂ ਦਾ (ਵੀ) ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਭਟਕ ਗਏ ਹਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜੋ ਸੁਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ (ਵਧੀਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ) ਕੋਈ ਦੰਡ ਦੇਣ ਲੱਗੋ, ਤਾਂ ਜਿੰਨੀ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਵਧੀਕੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉੱਨਾ (ਹੀ) ਦੰਡ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ (ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਕਸਮ ਹੈ) ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਬਰ ਕਰ ਸਕੋ, ਤਾਂ ਸਬਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਇਹ (ਸਬਰ ਕਰਨਾ) ਵੱਡੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਤੇ (ਹੇ ਰਸੂਲ!) ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਬਰ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਕਰ ਅਤੇ ਤੇਰਾ (ਇਹ) ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਅੱਲਾਹ (ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ) ਨਾਲ ਹੀ (ਸੰਬੰਧਤ) ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਓਹਨਾਂ (ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ) ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ, ਅਰਥਾਤ ਜੇ ਗੋਦਾਂ ਓਹ ਗੁੰਦ ਰਹੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਤੂੰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਅਨੁਭਵ ਨਾ ਕਰ।

وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا، وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ
حَمَّ التَّجْدَةِ: ੩੬-੩੭

أَذْعُرُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُنْتَدِينَ

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ، وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ

وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَلَاتٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ

ਅਤੇ (ਇਹ ਵੀ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰੱਖ ਕਿ) ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਜਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਪਕਾਰ (ਦਾ ਢੰਗ ਧਾਰਨ) ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਸ: ੧੬, ਆ: ੧੨੬—੧੨੯)

ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਕੋਈ ਤੋਰੇ ਪਾਸੋਂ ਪਨਾਹ ਮੰਗ ਲਏ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇ ਦੇ; ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਓਹ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਲਏ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਮਨ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਓ; ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਿ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦੀ। (ਸ: ੯, ਆ: ੬੧)

ਅਤੇ ਜੋ ਲੋਕ ਬਾਗੀਆਂ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਵਲ ਝੁਕਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਲਈ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਤੂੰ ਓਹਨਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਸੁਣਾ ਦੇ।

ਜੋ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹੋ ਹੀ ਲੋਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਸੁਮਾਰਗ ਵਲ ਲਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹੋ ਹੀ ਅਕਲਮੰਦ ਹਨ।
(ਸ: ੩੯, ਆ: ੧੮, ੧੯)

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ
مُحْسِنُونَ ۝

النحل: ੧੨੬-੧੨੯

وَلَا يَأْتِيهِمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ
فَأَجْرُهُ كَسْبِي بِسْمِ اللَّهِ نَزِمْتُ لِمَنْ
مَأْمَنَهُ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ ۝
التوبة: ੬

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَن يَنعُبُوهَا
وَآتَوْا بِاللَّهِ إِلَهًا لَّهُمُ الْبُشْرَىٰ ۚ فَبَشِّرْ عِبَادِ ۝

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ ۚ
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمْ
أُولُو الْأَلْبَابِ ۝

الزمر: ੧੮-੧੯

੧੧) ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ

ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਇਕ ਸੁਚੱਜਾ ਜੀਵਨ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਕਾ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ । ਇਸਲਾਮ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਜਾਂ ਸੰਨਿਆਸ ਧਾਰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ । ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਪਾਕ-ਸਾਫ਼ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਵੱਲੋਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਇਕ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਏਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਆਚਰਨਕ ਤੇ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਗਲ ਕੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਖੁਦਾ ਵਲੋਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਯੋਗਤਾਈਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਇਕ ਸਾਰ ਉਨੰਤੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ ।

ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਰਾ-ਭਰਾ ਹਨ । ਸੌ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਜੋ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਹੋਣ, ਸੁਲਹ-ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਾ ਦਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਡਰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ; ਤਾਂਜੁ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ।

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ
أَخْوَانِكُمْ وَأَتَّقُوا اللَّهَ كَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ○

ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਓ ! ਕੋਈ ਜਾਤੀ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਹੀਣੀ ਸਮਝ ਕੇ ਮਖੌਲ ਨਾ ਕਰੇ । ਸੰਭਵ ਹੈ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇ, ਅਰਥਾਤ ਨਾ ਹੀ (ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ) ਤੀਵੀਆਂ ਦੂਜੀ (ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ) ਤੀਵੀਆਂ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْخَرُوا قَوْمًا مِّن قَوْمٍ
عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءً مِّن

ਨੂੰ ਹੀਣੀਆਂ ਸਮਝ ਕੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਾਸਾ-ਮਖੌਲ ਕਰਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ (ਦੂਜੀ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ) ਤੀਵੀਆਂ ਓਹਨਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਹਣੇ ਦਿਆ ਕਰੋ, ਅਰਥਾਤ ਨਾ ਹੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੱਢੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਕਰੋ; ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰਨਾ, ਇਕ ਅਤਿ ਹੀ ਭੈੜੇ ਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, (ਅਰਥਾਤ ਮਨਮੁਖ ਦਾ) ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਨਾਂ ਮੁੜੇ, ਉਹ ਜ਼ਾਲਮ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਓ ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ; ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਭਰਮ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਜਾਸੂਸੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਚੁਗਲ-ਖੋਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੇ। ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਰਾ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? (ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੜ੍ਹੀ ਜਾਏ, ਤਾਂ) ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰੋਗੇ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਡਰਦੇ ਰਹੋ। ਅੱਲਾਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਕਿਰਪਾ-ਨਿਧਾਨ ਹੈ। (ਸ: ੪੯, ਆ: ੧੧—੧੩)

ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਓ ! ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਆਂ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹੋ ਤੇ ਅੱਲਾਹ ਵਾਸਤੇ ਸੱਚੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬਣ ਜਾਓ। ਭਾਵੇਂ (ਤੁਹਾਡੀ ਉਹ ਗਵਾਹੀ) ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ (ਵਿਰੁਧ), ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਾਕ-ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ (ਜਾਂਦੀ) ਹੋਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਣੀ (ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ) ਧਨਾਚ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਿਰਧਨ ਹੈ, ਤਾਂ (ਦੇਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ) ਅੱਲਾਹ ਓਹਨਾਂ

رَسَائِهِ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ خَيْرًا مِّنْهُمْ، وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ، بِئْسَ مَا آثَمُ الْفُسُوقِ بَعْدَ الْإِيمَانِ، وَمَنْ لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَغْضُكُمْ بَغْضًا، أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ، وَاتَّقُوا اللَّهَ، إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ

الحجرات : 11-13

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَدْوَىٰ وَالْوَالِدِينَ وَالأَقْرَبِينَ، إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ

ਦੋਹਾਂ ਦਾ (ਤੁਹਾਥੋਂ) ਵਧੇਰੇ ਸੁਭ ਚਿੰਤਕ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ (ਕਿਸੇ ਨਿਕੰਮੀ) ਇੱਛਾ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਰੋ; ਤਾਂ ਜੁ ਨਿਆਂ ਕਰ ਸਕੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ (ਕਿਸੇ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ) ਲੁਕਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੋਗੇ, ਜਾਂ (ਕਿਸੇ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਲਈ) ਵਲ੍ਹਟਵੀ ਗੱਲ ਕਰੋਗੇ, ਤਾਂ (ਜਾਣ ਲਓ) ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਤੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਹੈ।

ਅੱਲਾਹ (ਕਿਸੇ) ਭੈੜੀ ਗੱਲ ਨੂੰ (ਥਾਂ ਥਾਂ) ਪਰਗਟ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹਾਂ, ਜਿਸ ਤੇ (ਕੋਈ) ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, (ਉਹ ਉਸ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਪਰਗਟਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਵੱਡਾ ਸੁਣਨਹਾਰ (ਤੇ) ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰੋ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੋ, ਅਰਥਾਤ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰੋ, ਤਾਂ (ਜਾਣ ਲਓ ਕਿ) ਅੱਲਾਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਵੱਡਾ ਧੀਰਜਵਾਨ ਤੇ ਵੱਡੀ ਸਮਰਥਾ ਵਾਲਾ ਹੈ। (ਸ: 8, ਆ: 37—39, 93, 94, 95)

ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਇਨਸਾਫ, ਤੇ ਉਪਕਾਰ ਦਾ, ਅਰਥਾਤ (ਓਪਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ) ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਵਾਂਗ (ਜਾਣਨ ਦਾ ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਇਤਾ) ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ (ਹਰੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ) ਨਿਰਲੱਜਤਾ, ਅਯਗ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਜੁ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਸਕੋ।

ਅਤੇ (ਇਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ) ਤੁਸੀਂ ਅੱਲਾਹ (ਨਾਲ ਕੀਤੇ) ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਜਦ ਕਿ ਤੁਸੀਂ (ਉਸ ਨਾਲ) ਕੋਈ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਪੂਰਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਜਦ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ (ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਖਾ ਕੇ) ਆਪਣਾ

فَقِيرًا فَإِنَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا ۖ فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ
 أَنْ تَعْدِلُوا ۚ وَإِنْ تَلَوْا أَوْ نَعِرْتُمْ فَلَا تَكُنَّ اللَّهُ
 كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۝

النساء : 136

لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوٓءِ مِنَ
 الْقَوْلِ ۚ وَلَا مَن هُلِمَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ
 سَمِيعًا عَلِيمًا ۝

إِنْ تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخْفُوهُ أَوْ تَخْفُوا عَن
 سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا ۝

النساء : 149-150

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ
 ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ
 وَالْبَغْيِ ۚ يُحِظُّكُمْ لَعَنَكُمْ تَكْفُرُونَ ۝

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ ۖ وَ
 تَنَقُّضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا ۚ وَقَدْ
 جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا ۚ إِنَّ اللَّهَ

ਜ਼ਾਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਕਦੇ ਨਾ ਤੋੜੇ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਉਸ ਦਾ ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ।

ਅਰਥਾਤ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤੀਵੀਂ ਵਾਂਗ ਨਾ ਬਣੋ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੱਤੇ ਹੋਏ ਸੂਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪੱਕੇ ਹੋ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਤਾਰ ਤਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; (ਤਾਂ ਜੁ) ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸਪਰ ਧੋਖੇ ਦੁਆਰਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਸੂਖ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾ ਸਕੋ; ਇਸ ਡਰ ਨਾਲ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਤੀ ਕਿਸੇ ਦੁਜੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਬਲਵਾਨ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਅੱਲਾਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਹਨਾਂ (ਹੁਕਮਾਂ) ਦੁਆਰਾ ਪਰਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਸਾਰੀ ਅਸਲੀਅਤ ਪਰਗਟ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।

(ਸ: ੧੬, ਆ: ੯੧-੯੩)

ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਓ! ਤੁਸੀਂ ਇਨਸਾਫ ਨਾਲ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅੱਲਾਹ ਵਾਸਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਓ, ਅਰਥਾਤ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਦਾ ਵੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੂਰਨਾ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨਸਾਫ ਨਾ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਨਸਾਫ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਖ ਰੱਖੋ। ਇਹ ਸੰਜਮਤਾ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਡਰਦੇ ਰਹੋ। ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਉਸ ਦਾ ਜਾਣਨਹਾਰ ਹੈ।

ਜੋ ਲੋਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹਨ ਤੇ (ਯਥਾਯੋਗ) ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਨਾਲ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਇਹ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਲਈ ਵੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਵੱਡਾ ਵਟਾਂਦਰਾ (ਨੀਅਤ) ਹੈ।

ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹੋ ਲੋਕ (ਹੀ)

يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ۝

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَفَقَتْ غُرْلَهُمَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا، تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ، إِنْ كُنْتُمْ يُبْلَغُونَ لِلَّهِ بِهِ، وَكُيِّبَتْ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۝

النحل: ੧-੧੩

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ وَلَا تَبْغُوا الْإِعْدَاءَ وَهُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ۝

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوَكَدُ بُوِا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ

ਨਰਕਗਾਮੀ ਹਨ ! (ਸ: ੫, ਆ: ੯—੧੧)

ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਬੰਸ ਦਾ ਘਾਤ ਕਦੇ ਨਾ ਕਰਨਾ। (ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ) ਅਸੀਂ ਹੀ ਰਿਜ਼ਕ ਦਿਆਂਗੇ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ (ਅਸੀਂ ਹੀ ਰਿਜ਼ਕ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।) ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਘਾਤ ਕਰਨਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ (ਵੱਡੀ) ਭੁੱਲ ਹੈ।

ਅਤੇ ਵਿਚਚਾਰ ਦੇ ਲਾਗੇ (ਵੀ) ਨਾ ਜਾਓ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਇਕ ਸਪਸ਼ਟ ਨਿਰਲੱਜਤਾ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੈੜਾ ਮਾਰਗ ਹੈ।

ਅਤੇ ਜਿਸ ਜਿੰਦ ਨੂੰ (ਮਾਰਨਾ) ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਵਿਵਰ-ਜਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ (ਕਾਨੂੰਨੀ) ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਤਲ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਜੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹ ਮਾਰਿਆ ਜਾਏ, ਉਸ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ (ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ) ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੋ (ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ) ਓਹ (ਕਾਤਲ ਨੂੰ) ਕਤਲ ਕਰਨ ਸਮੇਂ (ਸਾਡੀ ਨੀਅਤ ਕੀਤੀ) ਹੱਦ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧਣ, (ਜੇ ਓਹ ਹੱਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣਗੇ), ਤਾਂ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ (ਸਾਡੀ) ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਢੰਗ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜੋ (ਅਨਾਥ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ) ਵਧੇਰੇ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ—(ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ) ਅਨਾਥ ਦੇ ਧਨ-ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਲਾਗੇ ਨਾ ਜਾਓ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਓਹ ਆਪਣੀ ਪੱਕੀ ਆਯੂ ਨੂੰ ਪੁੱਜ ਜਾਣ, ਅਰਥਾਤ (ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ) ਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਕਰੋ; (ਕਿਉਂਕਿ) ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਣ ਬਾਰੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ (ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ) ਪੁਛਗਿਛ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

السّائِدَةُ : ੧-੧

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ حَتَّىٰ إِذَا لَمَّ بِكُمْ مَلَاقٍ ، تَحْنُ
تَرُدُّوهُمْ وَإِيَّاكُمْ ، إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَتْ خَطَا
كَبِيرًا ۝

وَلَا تَقْرَبُوا الرِّفَىٰ إِنَّهُ كَانَ فَاخِشَةً ، وَسَاءَ
سَبِيلًا ۝

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ،
وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِرِيسِهِ سُلْطٰنًا فَلَا
يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ۝

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالْحَقِّ هِيَ
أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُمْ ، وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ
إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُورًا ۝

ਅਤੇ ਜਦ ਤੁਸੀਂ (ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ) ਮਿਣ ਕੇ ਦੇਣ ਲੱਗੋ, ਤਾਂ ਮਿਣਤੀ ਪੂਰੀ ਦਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ (ਜਦ ਤੱਲ ਕੇ ਦੇਣ ਲੱਗੋ, ਤਾਂ ਵੀ) ਤਕੜੀ ਦੀ ਡੰਡੀ ਸਿੱਧੀ ਰੱਖ ਕੇ ਤੱਲਿਆ ਕਰੋ ! ਇਹ ਗੱਲ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਵੱਡੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ।

ਅਤੇ (ਹੋ ਸ਼ੋਏ !) ਜਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਰ; (ਕਿਉਂਕਿ) ਕੰਨ, ਅੱਖ ਤੇ ਦਿਲ, ਏਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਬਾਰੇ (ਤੋਥੋਂ) ਪੁਛਗਿਛ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ !

ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਆਕੜ ਕੇ ਨਾ ਤੁਰਿਆ ਕਰੋ; ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਦੇਸ ਦਾ ਅੰਤ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਨਾ ਤੂੰ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ ਦੇ) ਸਿਰਕਢ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ।

ਏਹਨਾਂ (ਹੁਕਮਾਂ) ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ (ਕਰਤਵ) ਦੀ ਭੰਡੀ ਸੂਰਤ ਤੇਰੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਵੱਡੀ ਅਯੋਗ ਹੈ ; (ਸ: ੧੭, ਆ: ੩੨—੩੯)

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كُنْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ
الْمُسْتَقِيمِ ۖ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ۝

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ ۚ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ۝

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۚ إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ
الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ۝

كُلُّ ذَٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ۝
بَنِي إِسْرَائِيلَ : ੩੨-੩੯

੧੨) ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੀ ਆਰਥਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ

‘ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੇ ਆਰਥਕ ਪ੍ਰਬੰਧ’ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਅਸਲ ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਹੈ, ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਸਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈਸੀਅਤ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈਸੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ (ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ) ਦੇ ਇੰਤਨਿਕਾਲ, ਉਸ ਦੀ ਵੱਤੋਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਹੱਕ ਦੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਮਲਕੀਅਤ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਕੇਵਲ ਆਚਰਨਕ ਐਹਿਦ ਤੇ ਇਕਰਾਰ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਭਾਗ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਵੋਲਤ ਤੇ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਐਹਿਦ ਤੇ ਇਕਰਾਰ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੰਜੂਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਹੱਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਹਾਂ, ਇਸ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਕਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ ਇਸਦੇ ਆਚਰਨਕ ਤੇ ਆਤਮਕ ਲਾਭ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ।

ਅਤੇ (ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰੋ) ਜਦ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ‘ਆਦਮ’ (ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦ ਵਜੋਂ ਅੱਲਾਹ) ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕੋ। ਤਾਂ ‘ਇਬਲੀਸ’ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਭਿਮਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

وَأَذَقْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْحَدُ وَالْأَدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا
إِبْلِيسَ ۝ آءِى

ਇਸ ਤੇ ਅਸੀਂ ('ਆਦਮ' ਨੂੰ) ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੋ 'ਆਦਮ'! ਇਹ ('ਇਬਲੀਸ') ਬੇਸ਼ੱਕ ਤੇਰਾ ਤੇ ਤੈਂ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੈ। ਸੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ (ਧੜਿਆਂ) ਨੂੰ ਬਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾ ਕੱਢਵਾ ਦੇਵੇ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਿਚ ਤੂੰ (ਤੇ ਤੇਰਾ ਹਰੇਕ ਸਾਥੀ) ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਏ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਸ (ਬਾਗ)¹ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ (ਨੀਅਤ) ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਭੁੱਖਾ ਨਾ ਰਹੇਂਗਾ; (ਤੇ ਨਾ ਤੇਰੇ ਸਾਥੀ) ਅਤੇ ਤੂੰ ਨੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਂਗਾ।

ਤੂੰ ਪਿਆਸਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਂਗਾ; ਤੇ ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਧੁੱਪ ਹੀ ਸਤਾਏਗੀ। (ਸ: ੨੦, ਆ: ੧੧੭—੧੨੦)

ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ (ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ³) ਧਨ-ਪਦਾਰਥ ਆਪਸ ਵਿਚ (ਮਿਲ ਕੇ) ਵਿੰਗੇ ਟੋਭੇ (ਅਰਥਾਤ ਬੂਠ ਤੇ ਦਗੇ ਦੇ) ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਾਣ ਦੇ ਜਤਨ ਨਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਨਾ ਉਸ (ਧਨ-ਪਦਾਰਥ) ਨੂੰ (ਇਸ ਲਈ) ਹਾਕਮਾਂ ਵਲ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਜਾਣਦੇ ਬੁਝਦੇ ਹੋਏ ਅਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਜ਼ਮ ਕਰ ਸਕੋ। (ਸ: ੨, ਆ: ੧੮੯)

ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਓ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਧਨ-ਪਦਾਰਥ ਨਾ ਖਾਇਆ ਕਰੋ। ਹਾਂ, ਇਹ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ (ਧਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ) ਪਰਸਪਰ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਨਾਲ ਵਣਜ-ਵਪਾਰ ਰਾਹੀਂ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਆਪਣਾ ਘਾਤ ਨਾ ਕਰੋ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ (ਵੱਡਾ) ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੈ।

(ਸ: ੪, ਆ: ੩੦)

فَعَلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَرَبُّكَ
 ○ فَلَا يَغْرِبَ جَنَّتُكَمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْفَى

إِنَّ لَكَ آلًا تُجُوعُ فِيهَا وَلَا تَعْرَى ○

○ وَأَنْتَ لَا تَطْمَعُ فِيهَا وَلَا تَضْحَى

طه: 117-120

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَ
 تُدْءُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ
 أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَحْلُمُونَ ○

البقرة: 189

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ
 بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلاَّ أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً
 عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ
 إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ○

النساء: 30

੧੩) ਜਿਹਾਦ [ਰੱਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਤਨ ਕਰਨੇ]

“ਜਿਹਾਦ” ਜਿਹਾਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਭੈੜੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਯੁਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣਾ । ਇਹ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ:-

- 1) ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ।
- 2) ਸੈਤਾਨ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ।
- 3) ਭੈੜੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ।

ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੜੀ ਜਾਏ, ਕਿ ਜਾਨਾਂ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਘਿਰਨਾ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀਆਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਜੰਗ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏ ।

ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਦੇ ਯੁਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ—(ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਦੀ) ਖੁਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਓਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵੱਡਾ ਜੁਲਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਤੇ ਸਮਰਥ ਹੈ ।

إِنَّ لِلَّذِينَ يُغْتَلَبُونَ بِأَنفُسِهِمْ ظُلْمًا ۖ وَإِنَّ
اللَّهَ عَلَىٰ تَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ۝

(ਇਹ ਓਹ ਲੋਕ ਹਨ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਦੇ ਕੇਵਲ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਸਾਡਾ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਹੈ, ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਜੇ ਅੱਲਾਹ ਓਹਨਾਂ ਇਨਕਾਰੀਆਂ

إِلَّا أَن يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ ۚ وَلَوْلَا دَفْعُ

ਵਿੱਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਕਈਆਂ ਰਾਹੀਂ (ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ) ਨਾ ਰੋਕਦਾ, ਤਾਂ (ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਗਿਰਜੇ, ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮ-ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਸੀਤਾਂ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਹੀ ਸਿਮਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—ਢਾਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਉਸ ਦਾ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਉਸ (ਦੇ ਦੀਨ) ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਯੁਕਤੀ ਮਾਨ ਹੈ। (ਸ: ੨੨, ਅ: ੪੦, ੪੧)

ਅੱਲਾਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਤੇ ਨਿਆਂ ਪੂਰਬਕ ਵਰਤਾਉ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦਾ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮਤਿਭੇਦ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਲੜਦੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਨਿਕਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਲਾਹ ਨਿਆਇ-ਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਲਾਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੇਵਲ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ (ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾ ਕਰਨ) ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮਤਿਭੇਦ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਘਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਦੂਜੇ ਵੇਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਹੜੇ ਲੋਕ ਵੀ ਅਜੇਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਜ਼ਾਲਮ ਹਨ। (ਸ: ੬੦, ਆ: ੯, ੧੦)

ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਓ! ਕੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਵਣਜ ਦੱਸਾਂ, ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘੋਰ ਕਸ਼ਟ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕੇ?।

(ਉਹ ਵਣਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ) ਤੁਸੀਂ ਅੱਲਾਹ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਸੂਲ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਓ, ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਧਨ ਤੇ ਤਨ ਦੁਆਰਾ

اللّٰهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَّهٗدِ مَثَ
صَوَامِعُ وَبِيَعٍ وَصَلَوَاتٍ وَمَسْجِدٍ يُذْكَرُ
فِيهَا اسْمُ اللّٰهِ كَثِيْرًا ۗ وَلَيَنْصُرَنَّ اللّٰهُ مَن
يَّيْتُرْهُ ۗ اِنَّ اللّٰهَ لَقَوِيٌّ عَزِيْزٌ ۝
الحج : 2-4

لَا يَنْهٰكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِيْنَ لَمْ يُقَاتِلُوْكُمْ فِي
الدِّيْنِ وَ لَمْ يُخْرِجُوْكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ اَنْ
تَّبْرُوْهُمْ وَ تُفْسِدُوْا اِلَيْهِمْ ۗ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ
الْمُقْسِيْطِيْنَ ۝

اِنَّمَّا يَنْهٰكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِيْنَ قَاتَلُوْكُمْ فِي
الدِّيْنِ وَ اَخْرَجُوْكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ وَ ظَاهَرُوْا عَلٰى
اِخْرَاجِكُمْ اَنْ تَوَلّٰوْهُمْ ۗ وَ مَن يَّتَوَلَّهُمْ
قَاوَلَتْ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ۝
الممتحنه : 9-10

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا هَلْ اَدْرٰكُكُمْ عَلٰى تِجَارَةٍ
تُّنۡجِيْكُمْ مِّنْ عَذَابِ اَلۡبِيۡوِ ۝

تُوۡمِنُوۡنَ بِاَللّٰهِ وَرَسُوۡلِهٖ وَتُجَاهِدُوۡنَ فِي
سَبِيۡلِ اللّٰهِ بِاَمۡوَالِكُمۡ وَ اَنۡفُسِكُمۡ ۗ ذٰلِكُمْ خَبِيۡرٌ

ਜਹਾਦ ਕਰੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਕਾਰ ਹੋ, ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ
ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਚੰਗੀ ਹੈ। (ਸ: ੬੧, ਆ: ੧੧, ੧੨)

ਅਤੇ ਓਹ ਲੋਕ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੇ
ਹਨ, ਅਸੀਂ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਆਪਣੇ ਮਾਰਗ
ਵਲ ਆਉਣ ਦਾ ਬਲ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕ
ਅੱਲਾਹ ਪਰਉਪਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੈ।

(ਸ: ੨੯, ਆ: ੭੦)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਹਿਜਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, (ਫੇਰ) ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚ
ਆਪਣੇ ਧਨ ਤੇ ਤਨ ਦੁਆਰਾ ਜਹਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ
ਹੈ। ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦਰਜਾ
ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੋ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋਣਗੇ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਤਨ, ਮਨ ਤੇ
ਧਨ (ਇਸ ਬਚਨ ਦੁਆਰਾ) ਸਵਰਗ ਦੇ ਵਟਾਂਦਰੇ
ਵਿਚ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਹੈ; (ਕਿਉਂਕਿ) ਓਹ ਅੱਲਾਹ
ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਹਨ। ਸੋ (ਜਾਂ ਤਾਂ ਓਹ)
ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਾਂ ਆਪ ਮਾਰੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ (ਸਵਰਗ) ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਬਚਨ
ਹੈ, ਜੋ ਉਸ (ਪ੍ਰਭੂ) ਲਈ ਵੱਡਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ,
(ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ) ਤੌਰ ਤੇ ਅਜੀਲ
(ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ
(ਵੀ) ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਕੌਣ ਆਪਣਾ
ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸੋ ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਓ!
(ਤੁਸੀਂ) ਆਪਣੇ ਇਸ ਵਣਜ ਤੇ (ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤਾ
ਹੈ) ਵੱਡੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੋ। ਏਹੋ ਹੀ ਉਹ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ
ਹੈ, (ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ ਸੀ)। (ਸ: ੯, ਆ: ੨੦, ੧੧੧)

ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜੇਹੇ (ਪਿੱਛੇ) ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ
ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖੋਦ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਾ, ਅਤੇ

لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

القصف: 11-12

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ
سُبُلَنَا ۗ وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

العنكبوت: 70

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَلَبُوا جَاهِدُوا فِي
سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ
دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ ۗ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

التوبة: 20

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ
وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ ۗ يُقَاتِلُونَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ ۗ وَعَدًّا
عَلَيْهِمْ حَقًّا فِي التَّوَارِيثِ ۗ وَالَّذِينَ هَلَكَ
الْقُرْآنُ ۗ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ
فَأَسْتَبْشِرُوا بِيَعِيكُمْ الَّذِينَ بِآيَاتِهِمْ
وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

التوبة: 111

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ

ਆਪਣੇ ਤਨ, ਮਨ ਨਾਲ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਯੁਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਇੱਕ ਜੇਹੇ ਨਹੀਂ (ਹੋ ਸਕਦੇ) । ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਨ, ਮਨ ਨਾਲ ਯੁਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ (ਪਿੱਛੇ) ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਦਰਜੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਭਲਾਈ ਦਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਯੁਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ (ਪਿੱਛੇ) ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ (ਬਹੁਤ) ਵੱਡੇ ਫਲ ਦਾ ਬਚਨ ਦੇ ਕੇ (ਜ਼ਰੂਰ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । (ਸ: ੪, ਆ: ੯੬)

أُولَى الصَّرَرِ وَالْمَجَا هِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
 يَا مَوَالِيَهُمْ وَأَنْفُسِهِمْ، فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ
 يَا مَوَالِيَهُمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً، وَ
 كُلاًّ وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى، وَ فَضَّلَ اللَّهُ
 الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ۝

النساء: 96

੧੪) ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ

ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਅੱਲਾਹ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵਰਨਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਲੱਹ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਅਲੱਹ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾ ਕਰਨਾਂ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਅਲੱਹ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉੱਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉੱਕਾ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੀਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਲੱਹ ਦੀ ਵਹੀ (ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ) ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਵੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਰਵੇਗਾ।

ਅਤੇ ਉਹ ਲੋਕ ਅਜੇਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਸ਼ਟ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਜਿੰਦ ਨੂੰ—ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਰਨਾ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਹਰਾਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ—ਕਤਲ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਛੁੱਟ (ਸ਼ਰੀਅਤ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ) ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਅਜੇਹੇ ਕੁਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਾਪ ਦਾ ਦੰਡ ਭੁਗਤੇਗਾ।

ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਉਸ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਕਸ਼ਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀਣਾ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਰਹੇਗਾ।

ਛੁੱਟ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਜੋ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ

وَالَّذِينَ لَا يَزُجُّوْنَ مَعَ اللّٰهِ الْمَاهِجِرَةَ
يَقْتُلُوْنَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللّٰهُ الْاِلٰهَ الْحَقِّ
وَلَا يَزُجُّوْنَ . وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ يَلْقَ اَنْتَاصًا ۝

يُضَعَّفُ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَيُخْلَدُ
فِيْهِمْ مُّهَيِّمًا ۝

اَلَمْ يَنْتَهِبْ مِنْ تَابٍ وَّامِنْ وَّعَمِلَ عَمَلًا صٰلِحًا

ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏਗਾ ਅਤੇ ਯਥਾਯੋਗ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ। ਸੋ ਏਹ ਲੋਕ ਅਜੇਹੇ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਭਲਾਈਆਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਵੱਡਾ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਤੇ ਕਿਰਪਾ-ਨਿਧਾਨ ਹੈ।

ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰ ਕੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਹੀ ਅੱਲਾਹ ਵਲ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਓਹ ਵੀ, (ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਭਗਤ-ਜਨ ਹਨ) ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਝੂਠੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਜਦ ਓਹ ਨਿਕੰਮੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਭਲੇ ਮਾਣਸਾਂ ਵਾਂਗ (ਓਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਲਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਓਹ ਲੋਕ ਵੀ, ਕਿ ਜਦ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਚੇਤੇ ਕਰਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਤੇ ਬੋਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਵਰਤਾਓ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਅਤੇ ਓਹ ਲੋਕ ਵੀ (ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਭਗਤ-ਜਨ ਹਨ), ਜੋ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋ ਸਾਡੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ! ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਸੰਤਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਠੰਢਕ ਬਖਸ਼, ਅਰਥਾਤ ਸਾਨੂੰ ਸੰਜਮੀਆਂ ਦਾ ਆਗੂ¹ ਬਣਾ।

ਏਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਭਲਾਈਆਂ ਤੇ ਪੱਕੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿਚ (ਸਵਰਗ ਵਿਚ) ਉੱਚੀਆਂ ਅਟਾਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ ਸਲਾਮਤੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਵੀ ਮਿਲਣਗੇ।

فَأُولَئِكَ يُجْزَى اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۖ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝

وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا ۝

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ ۖ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ۝

وَالَّذِينَ إِذَا أَذْكُرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخْرُؤْا عَلَيْهَا سُومًا وَغَمًّا ۖ تَاءً ۝

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا ذُرِّيَّتًا قُرَّةَ أَعْيُنٍ ۖ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ۝

أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا ۝

ਏਹ ਉਸ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ । ਉਹ (ਸਵਰਗ) ਆਰਜ਼ੀ ਟਿਕਾਣੇ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਵੱਡਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਤੇ ਪੱਕੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ (ਵੱਡਾ ਚੰਗਾ ਹੈ) ।

(ਹੇ ਰਸੂਲ !) ਤੂੰ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਹੈ ? ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਅਰਦਾਸ (ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ) ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ? ਸੌ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ (ਹੁਣ) ਉਸ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚੰਬੜਿਆ ਹੀ ਰਹੇਗਾ । (ਸ: ੨੫, ਆ: ੬੯—੭੮)

(ਪੂਰਨ) ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ।

ਓਹ (ਸ਼ਰਧਾਲੂ) ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਮਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਜੋ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਦੇ ਹਨ । ੪।

ਅਤੇ ਜੋ ਜ਼ਕਾਤ (ਲਗਾਤਾਰ) ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਅਤੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਕਾਮ-ਇੰਦਰਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਛੁੱਟ ਆਪਣੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ, ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਸੌ ਬੇਸ਼ੱਕ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ।

ਅਤੇ ਜੇਹੜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਵਧੀਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ ।

ਅਤੇ ਓਹ ਲੋਕ, (ਅਰਥਾਤ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂ) ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਅਮਾਨਤਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ।

خُلِدِينَ فِيهَا حَسَنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ۝

قُلْ مَا يَعْبُؤُكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ۝

الفرقان : 69 - 78

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ۝

الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ۝

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ۝

وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ۝

وَالَّذِينَ هُمْ لِمُلْكِهِمْ لَاحِظُونَ ۝

إِلَّا عَلَىٰ آزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۝

فَمَنْ ابْتغىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعُدْوَانُونَ ۝

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِهِمْ لِعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ۝

ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਮਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ
ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਏਹੋ ਲੋਕ ਅਸਲ ਵਾਰਸ ਹਨ ।੧੧।

ਜੋ “ਫਿਰਦੌਸ” (ਸਵਰਗ) ਦੇ ਵਾਰਸ ਹੋਣਗੇ ।
ਓਹ ਉਸ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ ।

(ਸ:੨੩, ਆ: ੨—੧੨)

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ۝

أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ۝

الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ۝

المؤمنون : ੨-੧੨

੧੫) ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ

ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਠੋਸ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਇਸਲਾਮ ਹੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿੰਨੇ ਅਜਿਹੇ ਪੂਰਨ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਤਮਕ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਦਿੱਤੇ, ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਅਜ਼ਾਦ ਦਰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕ (ਅਧਿਕਾਰ) ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਧਾਰਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇਕ ਧਾਰਮਕ ਭਾਗ ਦੱਸਿਆ

ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸਰਧਾਲੂ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਯਥਾਯੋਗ ਤੇ ਯਥਾਸ਼ਕਤ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਮਰਦ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਤੀਵੀਂ, ਅਸੀਂ ਓਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ ਦਿਆਂਗੇ, ਅਰਥਾਤ ਅਸੀਂ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ—(ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ) ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਿਆਂਗੇ।

(ਸ: ੧੬, ਆ: ੯੮)

ਅਤੇ ਜੋ ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਮਰਦ ਹੋਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਤੀਵੀਆਂ ਸਰਧਾਲੂ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਯਥਾਯੋਗ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨਗੇ, ਓਹ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਖਜ਼ੂਰ ਦੀ ਗਿਟਕ ਦੀ ਲਕੀਰ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਸ: ੪, ਆ: ੧੨੫)

مَنْ عَمِلْ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ
مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوَةً طَيِّبَةً، وَ
لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ۝

النحل: ੧੮

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ
وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ
وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ۝

النساء: ੧੩੦

ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੂਰਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਰਦ ਤੇ ਪੂਰਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੀਵੀਆਂ; ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮਰਦ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਤੀਵੀਆਂ, ਪੂਰਨ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਮਰਦ ਤੇ ਪੂਰਨ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਤੀਵੀਆਂ; ਪੂਰਨ ਸੱਚਿਆਰ ਮਰਦ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸੱਚਿਆਰ ਤੀਵੀਆਂ, ਪੂਰਨ ਸੰਤੋਖੀ ਮਰਦ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸੰਤੋਖੀ ਤੀਵੀਆਂ; ਪੂਰਨ ਨਿਰਮਾਣ ਮਰਦ ਤੇ ਪੂਰਨ ਨਿਰਮਾਣ ਤੀਵੀਆਂ; ਪੂਰਨ ਦਾਨੀ ਮਰਦ ਤੇ ਪੂਰਨ ਦਾਨੀ ਤੀਵੀਆਂ; ਪੂਰਨ ਸਹਿਨਸੀਲ ਮਰਦ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸਹਿਨਸੀਲ ਤੀਵੀਆਂ; ਪੂਰਨ ਜਤੀਸਤੀ ਮਰਦ ਤੇ ਪੂਰਨ ਜਤੀਸਤੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ; ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਸਿਮਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਰਦ ਤੇ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਸਿਮਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ—ਏਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਵੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸਾਧਨ ਤੇ ਵੱਡਾ ਇਨਾਮ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਸ: ੩੩, ਆ: ੩੬)

ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਮਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮਰਦ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਤੀਵੀਂ। ਹਾਂ, ਜੇ ਉਹ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਤੇ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਹਿਸਾਬਾ ਰਿਜ਼ਕ ਮਿਲੇਗਾ। (ਸ: ੪੦, ਆ: ੪੧)

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

الاحزاب: ੩੬

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِمَّا قَالُوا فَلَا يُوْجِزُهَا وَلَا يُنْقِصُهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِمَّا دَكَرَ أَوْ أَنْشَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُدْرَقُونَ فِيهَا بِخَيْرٍ حَسَابٍ

السُّورَةُ: ੬੧

੧੬) ਵਿਆਜ ਲੈਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ

ਵਿਆਜ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ "ਰਿਬਾ" ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ (INTEREST) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

"ਰਿਬਾ" (ਸੂਦ) ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੌਲਤ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਕਰਜ਼ ਦੀ ਉਹੀ ਰਕਮ ਜਿਹੜੀ ਸੂਦ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਤੋਂ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਜੇ ਲੋਕ ਵਿਆਜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਹੀ) ਖੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਾਣੀ ਖੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਸ਼ੈਤਾਨ² (ਅਰਥਾਤ ਪਾਗਲਪਣ) ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ (ਗੱਲ) ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵੀ ਤਾਂ ਵਿਆਜ ਜਿਹਾ (ਹੀ) ਹੈ। ਪਰ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਵੇਚਣ ਤੇ ਖਰੀਦਣ ਦੇ (ਲੈਣ-ਦੇਣ) ਨੂੰ ਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਹਰਾਮ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ (ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ) ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਕੱਲ ਉਸ ਦੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਿਖਿਆ (ਦੀ ਗੱਲ) ਆਵੇ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਅਵਗਿਆ (ਕਰਨ) ਤੋਂ ਰੁਕ ਜਾਏ,

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا أَلَّا يَفُومُوا
كَمَا يَفُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ
الْمَيْمِ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ
مِثْلُ الرِّبَا ۗ وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ

ਤਾਂ ਜੋ (ਵਿਆਜ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ) ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਉਹ ਲਾਭ ਉਸੇ ਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੋ (ਲੋਕ) ਮੁੜ (ਉਹੋ ਹੀ ਵਿਆਜ ਲੈਣ ਦਾ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ) ਕਰਨਗੇ, ਓਹ (ਜ਼ਰੂਰ) ਨਰਕ ਦੇ ਭਾਗੀ ਬਣਨਗੇ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ (ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤਕ) ਪਏ ਰਹਿਣਗੇ।

ਅੱਲਾਹ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਂਦਾ ਤੇ ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਲਾਹ ਹਰੇਕ ਵੱਡੇ ਇਨਕਾਰੀ (ਤੇ) ਵੱਡੇ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਜੋ ਲੋਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹਨ ਤੇ (ਯਥਾਯੋਗ) ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸ਼ਕਾਤ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਕੋਲ ਵੱਡਾ (ਸੋਹਣਾ) ਵਟਾਂਦਰਾ (ਰਾਖਵਾਂ) ਹੈ। ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਸਹਿਮ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਓਹ ਚਿੰਤਾਤੁਰ (ਹੀ) ਹੋਣਗੇ।

ਹੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਓ! ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ (ਸਦਾ) ਡਰਦੇ ਰਹੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ (ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ) ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋ, ਤਾਂ ਵਿਆਜ (ਦੇ ਲੇਖੇ) ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ (ਹੁਣ) ਛੱਡ ਦਿਓ।

ਅਰਥਾਤ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ, ਤਾਂ ਅੱਲਾਹ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਸੂਲ ਵੱਲੋਂ (ਹੋਣ ਵਾਲੇ) ਯੁੱਧ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਕਰ ਲਓ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਵਿਆਜ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿਓਗੇ, ਤਾਂ (ਇਹ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਹਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ; ਕਿਉਂਕਿ) ਤੁਹਾਡਾ ਮੂਲ-ਧਨ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ (ਵਸੂਲ ਕਰਨਾ ਯੋਗ) ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ (ਕਿਸੇ ਤੇ) ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤੇ ਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ (ਹੀ) ਕੋਈ ਧੱਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।

الرِّبَاۗءَ فَمَنْ جَاءَكَ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّهِ
فَأَنْتَهَىٰ فَلَهُ مَا سَلَفَ ۗ وَأَمْرٌ إِلَى اللَّهِ
مِنۢ بَعْدِ مَا قَوْلِكَ لَأَصْحَابِ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ۝

يَمَحَقُ اللَّهُ الرِّبَاۗءَ وَيُزِيلُ الصَّدَقَاتِ ۗ وَاللَّهُ
لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ۝

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا
الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ ۖ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝

يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا
بَقِيَ مِنَ الرِّبَاۗءِ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝

فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ
وَرَسُولِهِ ۖ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ دُۢوۢسٌ
أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ۝

ਅਤੇ (ਜੇ ਕੋਈ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ) ਭੁੱਖਾ-ਨੰਗਾ ਹੋਵੇ^੧ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਖ (ਹੋਣ) ਤਕ ਢਿਲ ਦੇਈ ਰੱਖੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਰੱਖਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਜਾਣ ਲਓ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ (ਉਸ ਨੂੰ ਮੂਲ-ਧਨ ਵੀ) ਪੁੰਨ-ਦਾਨ (ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ) ਦੇ ਦੇਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ (ਕੰਮ) ਹੈ।

ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਰਹੋ, ਜਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਲਾ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ—ਜੋ ਕੁਝ ਉਸ ਨੇ ਕਮਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਪੂਰਾ (ਪੂਰਾ) ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਉੱਤੇ (ਕੋਈ) ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ।

(ਸ: ੨, ਆ: ੨੭੬—੨੮੨)

وَأَنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ ۗ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

البقرة: ੨੭੬-੨੮੨

੧੭} ਭਵਿੱਸ਼ ਬਾਣੀਆਂ

ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉਹ ਸੂਰਤਾਂ ਜੇਹੜੀਆਂ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਉਤਰੀਆਂ ਸਨ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿਚ ਭਿੰਨ 2 ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਏਹਨਾਂ ਸੂਰਤਾਂ ਦੇ ਕਈ ਇਕ ਭਾਗ ਭਵਿੱਸ਼ਬਾਣੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹਨ, ਜੇਹੜੀਆਂ ਭੂਤਕਾਲ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕਈ ਵਾਰ ਪਰਗਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਭਵਿੱਸ਼ਬਾਣੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਰੂਪਕ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਰੂਪਕ ਤੇ ਸ਼ਬਦਕ ਦੋਵਾਂ ਸੂਰਤਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।

ਜਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਂ “ਕੁਰਆਨ” ਮਜੀਦ’ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭਵਿੱਸ਼ਬਾਣੀ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ (ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ) ਨੇ ਏਸ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਵਿਦਵਤਾ ‘ਭਰਪੂਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ।

ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ
ਓਹ ਇਕ ਸਮੇਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ (ਅਜੇ)
ਓਹਨਾਂ ਵਿਚ ਰੋਕ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਓਹ ਇਕ ਦੂਜੇ
ਨਾਲ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ।

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ
بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ

التحليل: ੧-੧-੧

ਹੇ ਜਿੰਨਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਟੱਲੇ ! ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੇ
ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ

يَمْشُرُ الْجِبِّ ۗ وَالْأُنسُ إِذْ أَسْتَطَعْتُمْ أَن

ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨੱਸ ਕੇ ਵਿਖਾਓ ।
ਤੁਸੀਂ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ
ਸਕਦੇ ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ (ਜਿੰਨ ਤੇ
ਮਨੁੱਖ) ਆਪਣੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਦੇ ਕਿਸ
ਕਿਸ ਉਪਕਾਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੋਗੇ ?

ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਅੱਗ ਦੀ ਇਕ ਅੰਗਿਆਰੀ ਸੁੱਟੀ
ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਤਾਂਬਾ ਵੀ (ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਏਗਾ) । ਜੇ
ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਥਲ ਨਹੀਂ ਹੋ
ਸਕੋਗੇ ।

ਜਦ ਅਕਾਸ਼ ਪਾਟ ਜਾਏਗਾ ।

ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਦੀ ਗੱਲ
ਸੁਣਨ ਲਈ ਕੰਨ ਧਰੇਗਾ ਅਤੇ ਏਹੋ ਹੀ ਉਸ ਦਾ
ਪਰਮ ਧਰਮ ਹੈ ।੩।

ਅਤੇ ਜਦ ਧਰਤੀ ਦਾ ਪਸਾਰ ਵਧ ਜਾਏਗਾ ।੪।

ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟੇ
ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸੱਖਣੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ।

(ਸ: ੫੫, ਆ: ੨੦, ੨੧, ੩੪—੩੬)

ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਦੀ ਗੱਲ
ਸੁਣਨ ਲਈ ਕੰਨ ਧਰੇਗੀ ਤੇ ਏਹੋ ਹੀ ਉਸ ਦਾ
ਪਰਮ ਧਰਮ ਹੈ । (ਸ: ੮੪. ਆ: ੨—੬)

ਜਦ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਗਭਣ ਡਾਚੀਆਂ ਖੁਲੀਆਂ
ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ।

ਅਤੇ ਜਦ ਅੱਡ ਅੱਡ ਜੀਅ-ਜੰਤ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ
ਜਾਣਗੇ ।

تَنْفُذُ وَاَمِنْ اَنْظَكَ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ فَاَنْفُذُوا
لَا تَنْفُذُونَ اِلَّا بِسُلْطٰنٍ ۝

فَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ يَكْمَلَ لَكُمْ دِينُكُمْ ۝

يُرْسَلُ عَلَيْكُمْ مَا شِئْتُمْ مِنْ نَارٍ وَخَبَأٍ
فَلَا تَتَصَدَّقُونَ ۝

الرَّحْمٰن: ੨੪-੨੬

اِذَا السَّمَاءُ اِنْشَقَّتْ ۝

وَاذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۝

وَاِذَا الْاَرْضُ مُدَّتْ ۝

وَاَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ۝

الانشقاق: ੨-੩

وَاذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۝

التكوير: ੫

وَإِذَا الْعِشَاءُ ذُجِّجَتْ ۝

التكوير: ੪

وَإِذَا النُّجُومُ سُجِّجَتْ ۝

ਅਤੇ ਜਦ (ਬੇਅੰਤ) ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀਆਂ ਜਾਣ-
ਗੀਆਂ ।

وَلَا الضُّحُفُ نُشِرَتْ ۞

ਅਤੇ ਜਦ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਖਲ ਉਧੜੀ ਜਾਏਗੀ ।

وَلَا السَّمَاوَاتُ كُشِطَتْ ۞

(ਸ: ੮੧, ਆ: ੫, ੮, ੧੧, ੧੨)

التكوير: (੧-੧੨)

ਜਦ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਲੂਣਾ ਦਿੱਤਾ
ਜਾਏਗਾ ।

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۞

ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ
ਸੁੱਟ ਦੇਵੇਗੀ ।

وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ۞

ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਕਹਿ ਉਠੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ
ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ?

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ۞

ਉਸ ਦਿਨ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ (ਸਾਰੀਆਂ ਗੁਪਤ)
ਖਬਰਾਂ ਵਰਣਨ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ।

يَوْمَ تُخْبِتُ أَخْبَارَهَا ۞

ਇਸ ਲਈ ਤੇਰੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਨੇ
ਇਸ (ਧਰਤੀ) ਬਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ
ਹੈ ;

يَا أَيُّهَا رَبِّكَ أُوْحَىٰ لَهَا ۞

ਉਸ ਦਿਨ ਲੋਕ ਅੱਡ ਅੱਡ ਟੋਲੀਆਂ ਦੀ
ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ; ਤਾਂਜੁ ਆਪੋ
ਆਪਣੀਆਂ ਕਰੋਣੀਆਂ ਭਰ ਸਕਣ ।

يَوْمَ يُؤْمِنُ الَّذِينَ بَخَسُوا مَالَهُمْ وَيَسْتَأْذِنُ الْوَسْوَاسُ الْأُنثَىٰ ۞

ਸੋ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਰਾਈ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਭਲਾਈ ਕੀਤੀ
ਹੋਵੇਗੀ, ਉਹ ਉਸ (ਦੇ ਫਤ) ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਏਗਾ ।

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۞

ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਰਾਈ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਬੁਰਾਈ ਕੀਤੀ
ਹੋਵੇਗੀ, ਉਹ ਉਸ (ਦੇ ਸਿੱਟੇ) ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਏਗਾ ।

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۞

النزول: ੧-੨

(ਸ: ੯੯, ਆ: ੨—੯)

ਓਹ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਪਹਾੜਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਤੂੰ
ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ
ਪਾਲਨਹਾਰ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇਗਾ ।

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي
نَسْفًا ۞

ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਚਟੀਅਲ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗਾ ।

يَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ۝

ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖੋਲ੍ਹ ਵੇਖੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਉੱਚਾਈ । (ਸ: ੨੦, ਆ: ੧੦੬—੧੦੮)

لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ۝

طه: 106-108

ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਕੀੜਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ; ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡੰਗ ਮਾਰੇਗਾ; ਕਿਉਂ ਉਹ ਸਾਡੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਸਨ । (ਸ: ੨੭, ਆ: ੮੩)

وَأَذِأَوْقَمَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ حَا تُؤَايَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ۝

النمل: 83

ਸੋ ਜਦ ਨਜ਼ਰ ਪਥਰਾ ਜਾਏਗੀ ।

فَأَذِأَبْرِقَ الْبَصَرُ ۝

ਅਤੇ ਚੰਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਗ ਜਾਏਗਾ ।

وَحَسَفَ الْقَمَرُ ۝

ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਨ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ (ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ) ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ।

وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ۝

القيامة: 8-10

(ਸ: ੭੫, ਆ: ੮—੧੦)

੧੮) ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਅਧਿਅਨ

ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਵੇਂ 1400 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਤਰਿਆ ਅਰਥਾਤ, ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਵਰਤਮਾਨ ਯੁਗ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ (ਸਾਇੰਸੀ) ਖੋਜ ਕੁਰਆਨ ਦੀਆਂ ਕਈ-ਇਕ ਆਇਤਾਂ ਵਿਚ ਜੇਹੜੇ ਕੁਦਰਤੀ ਭੇਤ ਵਰਨਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਹਾਮੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਅਜੇ ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਦੀਆਂ ਕਈ-ਇਕ ਆਇਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਈ-ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਭੇਤਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਅਜੇ ਖੋਜ ਹੋਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਬਾਰੇ ਅਨਗਿਣਤ ਗੁਝੇ ਭੇਤਾਂ ਬਾਰੇ ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਇਕ ਆਇਤਾਂ ਹੀ ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਓਹਨਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਜੀਅ-ਜੰਤ ਉਸ ਨੇ ਪਸਾਰੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦ ਉਹ ਚਾਹੇਗਾ, ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਤੇ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇਗਾ। (ਸ: ੪੨, ਆ: ੩੦)

ਉਹ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਜਿੰਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ ਇਕ ਆਰਜ਼ੀ¹ ਠਹਿਰਣ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਤੇ ਇਕ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਨੀਅਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੂਝਵਾਨਾਂ

وَمِنَ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُنَّ
فِي سِتِّ مِائَاتٍ وَآيَاتِهِ لَاحِقَةٌ ۗ وَإِلَىٰ عَرْشِهِ
قَدْرٌ عَظِيمٌ

الشورى : 30

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ
فَمُسْتَقَرًّا وَمُسْتَوْدَعًا، قَدْ فَضَّلْنَا الْآيَاتِ

ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। (ਸ: ੬, ਆ: ੯੯)

ਹੇ ਲੋਕੋ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ (ਉਸ) ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਸਦਾ ਡਰਦੇ ਰਹੋ, ਜਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕੋ (ਹੀ) ਜਿੰਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ (ਦੀ ਜਿੰਦ) ਤੋਂ (ਹੀ) ਉਸ ਦਾ ਜੋੜਾ ਸਾਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਤੇ ਤੀਵੀਆਂ (ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜਗ ਵਿਚ) ਪਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ (ਉਸ) ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ (ਇਸ ਲਈ ਵੀ) ਡਰਦੇ ਰਹੋ ਕਿ ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿਚ¹ (ਰਿਸ਼ਤੇ) ਮੰਗਦੇ ਹੋ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ (ਦੇ ਮਾਮਲੇ) ਵਿਚ (ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਡਰਦੇ ਰਹੋ)। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਲਾਹ ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਗਰਾਨ ਹੈ। (ਸ: ੪, ਆ: ੨)

ਉਹ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਜੇਹੇ ਜੇਹੀ ਯੋਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਕਲ-ਸੂਰਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੋਈ ਇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਯੁਕਤੀਮਾਨ ਹੈ। (ਸ: ੩, ਆ: ੭)

(ਹੇ ਸ੍ਰੋਤੇ!) ਕੀ ਤੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਪਤਾਲ ਵੱਡੀ ਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਾਜੇ ਹਨ? ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੇ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ (ਤੁਹਾਡੀ ਥਾਂ) ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਵੀਂ ਰਚਨਾ ਰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਸ: ੧੪, ਆ: ੨੦) ਅਤੇ ਤੂੰ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਵੇਖਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਓਹ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਅਚਲ ਹਨ, ਪਰ ਓਹ ਤਾਂ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਚਲਾਇਆਨ¹ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਹੈ। (ਸ: ੨੭, ਆ: ੮੯)

لَقَوْمٍ يَتَفَكَّهُونَ

الانعام: ੧੧

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ فِيهُمَا رِجَالًا كُنُفِيرًا ۗ وَنِسَاءً ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَبِّيبًا ۝

النساء: ੨

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ۗ لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝

أل عمران: ੫

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۗ إِنَّ يَشَاءُ هِبَكُم ۗ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ۝

ابراهيم: ੨੦

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدًا وَهِيَ تَمُورٌ مَرًّا السَّحَابُ ۖ صُغِرَ اللَّهُ الَّذِي تَأْتِنَن ۗ كُلُّ شَيْءٍ رَأْيُهُ حَيْبٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ۝

التبل: ੧੧

ਹੇ ਲੋਕੋ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸੱਕ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ (ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ) ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਸਾਜਿਆ ਸੀ, ਫੇਰ ਰਕਤ-ਬਿੰਦ ਤੋਂ; ਫੇਰ ਉੱਨਤ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ—ਜੋ ਚੰਬੜ ਜਾਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੀ ਸੀ, ਫੇਰ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਜੋ (ਮਾਸ ਦੀ) ਬੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤਕ ਉਹ (ਮਾਸ ਦੀ) ਬੋਟੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ; ਤਾਂ ਜੁ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ (ਅਸਲੀਅਤ) ਪਰਗਟ ਕਰ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਇਕ ਸਮੇਂ ਤਕ ਗੁਰਝਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਬਾਲਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ (ਗਰਭ ਤੋਂ) ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ।

(ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਾਂ), ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪੱਕੀ ਉਮਰ ਤਕ ਪੁੱਜ ਕੇ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਅਜੇਹੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਤਿ ਬੁਢੇਪੇ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਜਾ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ; ਤਾਂ ਜੁ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਵਿੱਦਿਆ-ਹੀਣ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਤੂੰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਉਹ (ਕਦੇ ਕਦੇ) ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਬਲ ਗੁਆ ਬਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਜਦ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੇ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੁੱਲਣ-ਫਲਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਹਰੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਬਨਾਸਪਤੀ ਉਗਾਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। (ਸ: ੨੨, ਆ: ੬)

ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ, ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਖੋਤਿਆਂ ਨੂੰ (ਵੀ) ਤੁਹਾਡੀ ਸਵਾਰੀ ਤੇ ਸਜਧਜ ਲਈ (ਸਾਜਿਆ ਹੈ) ਅਤੇ (ਅੱਗੋਂ ਵੀ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਾਧਨਾਂ)—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ (ਅਜੇ) ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ—ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲਿਆਏਗਾ।

(ਸ: ੧੬, ਆ: ੯)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ
فَأَنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن نُّرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ
ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَرَوَّ
غَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقِرُّ فِي
الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ آجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ
نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِيَبْلُغُوا أَشَدَّ كُفْرًا
وَمِنْكُمْ مَّن يُتَوَقَّىٰ وَمِنْكُمْ مَّن يُرَدِّدُ إِلَىٰ
أَزْدَلِّ الْأَعْمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ
شَيْئًا. وَتَوَسَّىٰ الْآرَامُ هَامِدَةً فَيَاذًا
أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ
وَأُنبِتَتْ مِّنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

الحج: ੫

وَالْعَيْلِ وَالْهَيْعَالِ وَالْحَمِيرِ لِيَتَرْكَبُوا مَا وَزَيْنَا
وَيَخْلُقُوا مَا لَا تَعْلَمُونَ

السحل: ੧

ਉਹ (ਅੱਲਾਹ) ਵੱਡੀ ਬਰਕਤ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਹੈ।

ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ ਮਰਨ-ਜੀਵਨ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਂਦਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਜੁ ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਰਖ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਹੈ।੩।

ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ (ਇਸ ਮੰਡਲ ਦੇ) ਸਤ ਅਕਾਸ਼ ਦਰਜੇ ਬਦਰਜੇ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਤੂੰ ਦਿਆਲੂ (ਪ੍ਰਭੂ) ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉਣਤਾਈ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ। ਤੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨੂੰ (ਇਧਰ ਓਧਰ) ਫੇਰ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ ਲੈ। ਕੀ ਤੈਨੂੰ (ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ) ਕੋਈ ਉਣਤਾਈ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ?।(ਸ: ੬੭, ਆ: ੨—੪)

تَبَارَكَ الَّذِي يَبْدِئُ الْمَلِكُ وَهُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْنُوَ كُمْ أَيُّكُمْ
أَحْسَنُ عَمَلًا ۗ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَفُورُ

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا ۗ مَا تَرَى
فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفْوُتٍ ۗ فَإِذْ جَعَلَ الْبَصَرَ ۗ
هَلْ تَرَى مِنْ فُضُوزٍ ۝

ਸੋਬਤ : ੨-੩

੧੯} ਕੁਝ-ਇਕ ਅਰਦਾਸਾਂ

ਅਰਦਾਸ ਅਲੌਹ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਇਕ ਅਟੁੱਟ ਸੰਬੰਧ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੜੀ ਹੈ ।

ਅਲੌਹ ਦਾ ਰਹਿਮ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਲ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ।

ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ(ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਲੌਹ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ, ਅਲੌਹ ਉਸਦੀ ਪੁਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ, ਤੇ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਨੇੜਤਾ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ । ਅੰਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਤਮਕ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੀਕ ਅਪੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਓਹ ਮਨੁੱਖ ਜੇਹੜੇ ਕਿ ਆਤਮਕ ਤਜਰਬਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਓਹ ਆਪਣੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅੱਟਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਜਿਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਲੌਹ ਉੱਤੇ ਪੂਰਨ ਯਕੀਨ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਰਾਹੀਂ ਅੰਤ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਅਤੇ (ਹੇ ਰਸੂਲ !) ਮੇਰੇ ਭਗਤ-ਜਨ ਜਦ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਕਰਨ, ਤਾਂ (ਤੂੰ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉੱਤਰ ਦੇ ਕਿ) ਮੈਂ (ਓਹਨਾਂ ਦੇ) ਅੰਗ-ਸੰਗ (ਹੀ) ਹਾਂ । ਜਦ ਕੋਈ ਅਰਦਾਸੀਆ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਸੋ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ (ਅਰਦਾਸ

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۚ
أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ

ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ) ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣਨ; ਤਾਂ ਜੁ ਸੁਮਾਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ।

ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ (ਲੋਕਾਂ) ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ (ਅਜੇਹੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ) ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਾਡੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ! ਸਾਨੂੰ (ਇਸ) ਲੋਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸਫਲਤਾ¹ (ਬਖ਼ਸ਼) ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ (ਵੀ) ਸਫਲ (ਕਰ) ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਤੋਂ ਬਚਾ।

ਅੱਲਾਹ ਕਿਸੇ (ਵੀ) ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਸਿਰ, ਛੱਟ ਉਸ (ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ) ਦੇ ਜਿਸ ਦੀ (ਉਸ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਤੇ) ਸਮਰਥਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ, ਜੇ ਉਸ ਨੇ (ਕੋਈ ਚੰਗਾ) ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, (ਉਹ ਵੀ) ਉਸ ਲਈ (ਲਾਭਦਾਇਕ) ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਉਸ ਨੇ (ਮਾੜਾ) ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ (ਦਾ ਭਾਰ ਵੀ ਉਸੇ) ਦੇ ਸਿਰ ਹੋਵੇਗਾ (ਅਤੇ ਓਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਹੇ ਸਾਡੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ! ਜੇ ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਚੁਕ ਕਰ ਬੈਠੀਏ, ਜਾਂ ਸਾਥੋਂ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੰਡ ਨਾ² ਦੇਣਾ। ਹੇ ਸਾਡੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ! ਸਾਡੇ ਸਿਰ (ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ³ ਨਾ ਪਾਉਣਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪਾਈ ਸੀ—ਜੋ ਸਾਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਹੇ ਸਾਡੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ! ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਥੋਂ (ਉਹ ਭਾਰ) ਨਾ ਚੁਕਵਾਉਣਾ,¹ ਜਿਸ (ਦੇ ਚੁੱਕਣ) ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਖਿਮਾ ਕਰਨਾ, ਸਾਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰਨਾ; (ਕਿਉਂਕਿ) ਤੂੰ ਹੀ ਸਾਡਾ ਮਾਲਕ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਨਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਵਿਰੁਧ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ। (ਸ: ੨, ਆ: ੧੮੭, ੨੦੨; ੨੮੭)

فَلَيْسَتْ جِبْتًا وَلَا يَلِيَوْمُنَا وَإِي كَعَاهُمْ
يَرْشُدُونَ

البقرة: 187

وَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ رَبَّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا
حَسَنَةٌ وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةٌ وَقَدْ آتَاكَ
النَّارُ

لَا يَكْفُرُ أَنَّهُ نَفْسًا لَّا وَسَعَهَا لَهَا مَا
كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا كَسَبَتْ رَبَّنَا لَّا
تُؤَاخِذُنَا إِن تَسِينَا أَوْ آخَطَانَا رَبَّنَا وَلَا
تَحْمِلْ عَلَيْنَا إصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ
مِن قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا مَا لَاطَاقَةٌ لَّنَا
بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفُ لَنَا وَارْحَمْنَا
أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

البقرة: 177

ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਾਰੇ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਵਿਚ, ਅਰਥਾਤ ਰਾਤ ਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣ ਵਿਚ, ਸੂਝਵਾਨਾਂ ਲਈ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਕਈ ਚਮਤਕਾਰ (ਮੌਜੂਦ) ਹਨ।

ਜੇ (ਸੂਝਵਾਨ) ਉਠਦੇ ਬਹਿੰਦੇ ਤੇ ਲੋਟਦੇ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ (ਰਹਿੰਦੇ) ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਬਾਰੇ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਹੇ ਸਾਡੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ! ਤੂੰ ਇਸ (ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ) ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਤੂੰ (ਅਜੇਹੇ ਅਜਾਈਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ) ਪਾਕ ਹੈਂ। ਸੋ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ (ਨਰਕ ਦੀ) ਅੱਗ (ਦੇ ਕਸ਼ਟ) ਤੋਂ ਬਚਾ। (ਤੇ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਜਾਈਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈ)।

ਹੇ ਸਾਡੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ! ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ (ਨਰਕ ਦੀ) ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟੇਂਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਹੀਣਾ ਕਰੇਂਗਾ, ਅਰਥਾਤ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ (ਵੀ) ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੇ ਸਾਡੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ! ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਸੀਂ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਢੰਡੋਰਚੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਢੰਡੋਰਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ (ਉਹ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ) ਆਪਣੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਓ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਸੋ ਹੇ ਸਾਡੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ! ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਔਗੁਣ ਬਖਸ਼ ਦੇ। ਸਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਸਾਥੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਭਲੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ (ਮਿਲਾ ਕੇ) ਮੌਤ ਦੇ।

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْخِلَافِ
الْبَيْلِ وَالنَّهَارِ اللَّيْلِ وَاللَّيْلِ وَاللَّيْلِ
الزَّيْتِ يَذُكُرُونَ اللَّهُ قِيَامًا دُفْعًا وَعَلَى
جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْ
الْأَرْضِ، رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا، سُبْحَانَكَ
فَقِنَا غَذَابَ النَّارِ

رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ،
وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلدِّيمَانِ
أَنْ أْمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا ۚ رَبَّنَا قَاغُورَنَا
دُؤُنَنَا وَكَفَّرَعَنَا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مِنَ
الْأَمْرَارِ

ਅਤੇ ਹੇ ਸਾਡੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ! ਸਾਨੂੰ ਉਹ (ਕੁਝ) ਦੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਰਸੂਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਸਾਨੂੰ ਹੀਣਾ ਨਾ ਕਰੀਂ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਸੋ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਨੇ (ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ) ਓਹਨਾਂ ਦੀ (ਇਹ ਅਰਜ਼ੋਈ) ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਭ-ਕਰਮੀਂ ਤੀਵੀਂ ਜਾਂ ਮਰਦ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਗੁਆਵਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ (ਸੰਬੰਧਤ) ਹੋ। ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿਜਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਦੁਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਓਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ (ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ) ਓਹਨਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੈਂ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਸਵਰਗ ਦਿਆਂਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਨਹਿਰਾਂ ਵਗਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ (ਇਨਾਮ) ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਵੱਲੋਂ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਵਟਾਂਦਰੇ ਹਨ (ਸ: ੩, ਆ: ੧੯੧—੧੯੬)

رَبَّنَا وَارْتَنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ○

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِّنْكُمْ مِّمَّنْ دَعَا إِلَىٰ كَرِيحٍ وَلَا نَفْثٍ بَعْضُكُم مِّن بَعْضٍ ۚ فَاذْكُرُونَنَّا هَذَا حِرْزًا وَلَا أُخْرِجُوكُم مِّن دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي سَبِيلِنَا وَفُتِنُوا وَقُتِلُوا لَا كَفْرَ لَكُمْ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَا دُخْلَتْهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ عِنْدَكُمْ حَسْبُ الثَّوَابِ ○

ال عمران : ੧੯੧-੧੯੬

੨੦} ਕੁਝ-ਇਕ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਜ਼ਬਾਨੀ ਚੇਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਸੂਰਤਾਂ

(ਮੈਂ) ਅਤਿ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ
ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ (ਅਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹਾਂ) ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝

ਮੈਂ (ਹਜ਼ਰਤ "ਮੁਹੰਮਦ" ਸਾਹਿਬ ਦੇ) ਸਮੇਂ ਨੂੰ
ਗਵਾਹੀ ਵੱਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

وَالْعَصْرِ ۝

ਕਿ ਬਸ਼ੱਕ (ਮੇਰੇ ਨਬੀਆਂ^੨ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ) ਮਨੁੱਖ
(ਸਦਾ ਹੀ) ਘਾਟੇ ਵਿਚ (ਰਹਿੰਦਾ) ਹੈ ।

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِفِي خُسْرٍ ۝

ਪਰ ਓਹ ਲੋਕ ਜੋ (ਮੇਰੇ ਨਬੀਆਂ ਉੱਤੇ) ਬਰਧਾ
ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ (ਯਥਾਯੋਗ) ਸੁਭ ਕਰਮ
ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਉੱਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ
ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ
ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਕੁੜਾ ਸਾਮੁਣੇ ਆਉਣ ਤੇ ਸਬਰ ਤੋਂ
ਕੰਮ ਲੈਣ ਦਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ
ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, (ਅਜੇਹੇ ਲੋਕ ਕਦੇ ਵੀ ਘਾਟੇ ਵਿਚ
ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ)(ਸ: ੧੦੩, ਆ: ੧—੪)

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّاصَوْا
بِالْحَقِّ؛ وَتَوَّاصَوْا بِالصَّبْرِ ۝

العصر: ੧-੪

(ਮੈਂ) ਅਤਿ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਂ
ਲੈ ਕੇ (ਅਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹਾਂ) ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝

(ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ) ਤੂੰ (ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ) ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਰਹੁ ਕਿ ਹੇ ਇਨਕਾਰੀਓ ! ਸੁਣੋ !।

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكُفْرُونَ ۝

ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ।

لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ۝

ਅਤੇ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ।

وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ ۝

ਅਰਥਾਤ ਨਾ ਮੈਂ (ਓਹਨਾਂ ਦੀ) ਬੰਦਗੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹੋ ।

وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ ۝

ਅਤੇ ਨਾ ਤੁਸੀਂ (ਉਸ ਦੀ) ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ ۝

(ਉਕਤ ਐਲਾਨ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ) ਤੁਹਾਡਾ ਦੀਨ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ (ਇਕ ਢੰਗ ਨੀਅਤ ਕਰਦਾ) ਹੈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਮੇਰੇ ਲਈ (ਦੂਜੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੀਅਤ ਕਰਦਾ) ਹੈ । (ਸ: ੧੦੯, ਆ: ੧—੨)

لَكُمْ دِينُكُمْ وَدِينِي ۝

الْكُفْرُونَ : ੧-੨

(ਮੈਂ) ਅਤਿ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ (ਅਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹਾਂ) ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

ਜਦ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਪੂਰਨ ਜਿੱਤ ਆ ਜਾਏਗੀ ।

إِذْ أَجَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۝

ਅਰਥਾਤ ਤੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵੇਖ ਲਏਂਗਾ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਦੀਨ ਵਿਚ ਲੱਕ ਫੌਜਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ।੩।

وَرَأَيْتِ النَّاسَ يَخْلُفُونَ فِي دِينِ اللَّهِ
أَفْوَجًا ۝

ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਤੇ ਉਪਮਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਰਹੀਂ ਅਤੇ ਉਸ (ਪ੍ਰਭੂ) ਤੋਂ (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ

فَسَبَّحْتَ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفَرْتَ لَهُ إِنَّكَ كَانَتْ

ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਜੋ ਜੋ ਉਣਤਾਈਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹੋਣ ਓਹਨਾਂ ਉੱਤੇ) ਪੜਦਾ ਪਾਉਣ ਦੀ (ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ) ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਰਹੀਂ । ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵੱਲ ਮੁੜ ਮੁੜ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । (ਸ: ੧੧੦, ਆ: ੧—੪)

(ਮੈਂ) ਅਤਿ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ (ਅਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹਾਂ) ।

(ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ) ਤੂੰ (ਦੁਜਿਆਂ ਨੂੰ) ਇਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਰਹੁ ਕਿ (ਅਸਲ) ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਇਕ ਹੀ ਹੈ ।

ਅੱਲਾਹ ਉਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁਹਤਾਜ ਹਨ (ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ) ।

ਨਾ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਣਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਉਹ ਆਪ ਜਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਅਤੇ (ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ) ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

(ਸ: ੧੧੨, ਆ: ੧—੫)

(ਮੈਂ) ਅਤਿ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ (ਅਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹਾਂ) ।

(ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ) ਤੂੰ (ਦੁਜਿਆਂ ਨੂੰ) ਇਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਰਹੁ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਤੋਂ (ਇਸ ਦੀ) ਪਨਾਹ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ।

ਉਸ ਦੀ ਹਰੇਕ ਰਚਨਾ ਦੀ (ਅੰਦਰਲੀ ਤੇ ਬਾਹਰਲੀ) ਬੁਰਾਈ ਤੋਂ (ਬਚਣ ਲਈ) ।

تَوَّابًا ۝

التص: ੧-੪

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۝

اللّٰهُ الصَّمَدُ ۝

لَمْ يَلِدْ ۚ وَ لَمْ يُولَدْ ۝

وَ لَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ ۝

الاخلاص: ੧-੫

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝

مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝

ਅਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਰੇਕ ਸ਼ਰਾਰਤ ਤੋਂ (ਬਚਣ ਲਈ), ਜਦ ਉਹ ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਤੋਂ (ਬਚਣ ਲਈ ਵੀ) ਜੋ (ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ) ਗੰਢਾਂ ਵਿਚ (ਵਿਗਾੜ ਪਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ) ਫੁੱਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

ਅਰਥਾਤ ਹਰੇਕ ਈਰਖਾਲੂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਤੋਂ (ਵੀ), ਜਦ ਕਿ ਉਹ ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਲ ਜਾਏ।
(ਸ: ੧੧੩, ਆ: ੧—੬)

(ਮੈਂ) ਅਤਿ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ (ਅਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹਾਂ)।

(ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ) ਤੂੰ (ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ) ਇਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਰਹੁ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਤੋਂ (ਇਸ ਦੀ) ਪਨਾਹ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ।

(ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜੋ) ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੀ ਹੈ।

ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਵੀ ਹੈ।

(ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਪਨਾਹ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ) ਹਰੇਕ ਭਰਮ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਤੋਂ—ਜੋ (ਹਰੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭਰਮ ਪਾ ਕੇ) ਆਪ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਅਤੇ) ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਭਰਮ ਤੇ ਸ਼ੰਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਲੋਸ਼ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗੁਪਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸਾਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਵੇ। (ਸ: ੧੧੪, ਆ: ੧—੭)

وَمِنْ شَرِّ غَائِقٍ إِذَا وَقَبَ ۝

وَمِنْ شَرِّ التَّمَثُّتِ فِي الْعُقَدِ ۝

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۝

العلق: ੧-੬

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝

مَلِكِ النَّاسِ ۝

اِلٰهِ النَّاسِ ۝

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۝
الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۝
مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۝

الناس: ੧-੭